

Slovenske večernice

za

poduk in kratek čas.

Na svitlo dala

družba sv. Mohora.

Štirnajsti zvezek.

Z dovoljenjem visokočast Kerškega knezoškofijstva.

V Celovcu 1866.

Natisnil Ferdinand žl. Kleinmayr.

Slovenske večernice

za

poduk in kratek čas.

Na svitlo dala

družba sv. Mohora.

Štirinajsti zvezek.

Z dovoljenjem visokočast. Kerškega knezoškofijstva.

Krhovitz

V Celovcu 1866.

Natisnil Ferdinand žl. Kleinmayr.

26.085 f

IN = 030003312

I.

Hčerina ljubezen.

(Poleg resnične zgodbe spisal J. P.)

roti koncu preteklega stoletja je služil ruskega cara stotnik Ivan Lopulov. Bil je pošten in hraber mož, ki je zvesto spolnoval svoje dolžnosti. Njegovi podložni so ga ljubili kot očeta; le enega sovražnika ni imel med njimi, saj je bil vsacemu pravičen. Tovaršem svojim pa, drugim častnikom, ni bil tako po všeči; to pa le zato, ker ni ž njimi enako mislil, ž njimi enako ravnal. Spolnoval je svoje dolžnosti in se je malo menil za njih družčino; deržal se je rajši dóma. Sredi male družnice, preblage Ane in njene hčerice dveletne Praskovne, bilo mu je vse veselje, ves počitek in vsa zabava po trudapolnem delu. Pri takem ravnanji tedaj Ivan ni mogel imeti prijateljev med razuzdanimi svojimi tovarši, ampak toliko več sovražnikov ali vsaj nasprotnikov. Vse so si ti prizadjali, da bi mu škodovali ter se ga s časom popolnoma iznebili; kajti na poti jim je bil, da niso mogli ravnati po svoji glavi; živ izgled jim je bil in živo svarilo, kako naj

opravljajo svojo službo. Ali kakor so bili Ivanu gorki, vendar mu niso mogli nič, prepošteno se je obnašal. Odjenjati pa vendar niso hteli od sovražnih naklepov zoper Ivana; čakali so torej priložnišega časa. Ni jim bilo treba dolgo čakati, kmalo dobé tako zaželeno priložnost. Zdaj, mislili so si, nam ne more n ikakor izpodleteti, in žalibog! res je bila taka.

Zbral se je bil poljski narod, da bi si z orožjem pridobil zopet nekdanjo domovino, ki se mu je bila zadnja leta zeló skercčila. Hudo je bolelo serce slehernega Poljaka o spominu prénjše slave poljskega kraljestva, mislil si je vsak, da je dolžen kri svojo dati za svobodo domovine. Zbrali so se torej pod hrabrimi vodniki ter se sperli proti ruski vladi.

Da bi se poljski upor zaterl, dobí nekaj ruskih polkov povelje, da se naj vzdignejo nad Poljake. Med temi polki je bil tudi tisti, pri katerem je služil Ivan Lopulov. Njegovim nasprotnikom je pri tej priložnosti serce veselja igralo, kajti dobro so vedeli, da mu o vojski najlože morejo škodovati ter se ga iznebiti.

Nekega najgorkejšega Ivanovega sovražnika se loti hudobna misel, da bi ga izdajstva obdolžili. Ta misel dopade vsem malopridnežem. Oglasé se celó krive priče, ki dokazujejo, da je Ivan s Poljaki zmenjen in jim skrivé naznanja, kaj namerja v prihodnje ruska vojska zoper nje. Tudi pisma so kazali, o katerih so terdili, da so je poljskim ogleduhom vzeli, katerim je Ivan dopisoval. Ivan se je opravičeval, kolikor mu je bilo mogoče; ali obveljala je sovražnikova: obsodili so Ivana v pregnanstvo — v merzlo Sibirijo.

Merzla Sibirija! — O samem imenu že strah spreletí vsacega Rusa, kajti prava natorna ječa je velika ta dežela v severnem delu Azije. Prebivavcev je tu silno malo; polja ne obdelujejo veliko, živé se le bolj od lova in rudarstva. Zima je od sile dolga in

huda; do šest — osem mesecev terpi, v nekterih krajih je pa še dalja. Semkaj pošilja ruska vlada hudodelnike in druge sumljive ljudi, večidel za vse njih življenje. Rešitev od tod je težka, ker samo ruski car in njegovo starašinstvo ima oblast, da obsojenca pomilosti.

Tje tedaj so obsodili Ivana. Mogoče ni popisati žalosti Lopulove družine; saj morajo zapustiti priljubljene domače kraje ter iti v tujo merzlo Sibirijo. Tu jim ni znano ne življenje ne kraj in ne ljudstvo. Grenka je že začasna ločitev od domovine, od prijateljev in znancev; koliko hujša mora še biti ločitev za vselej od vsega, kar je dragega človeku! — Da-si ne bi bilo treba Ivanovi ženi iti v pregnanstvo, vendar se ni htela ločiti od moža; prosila je, da bi smela ž njim. Dovolili so jej. Tako se je preselila Lopulova družina v Sibirijo, da bi nedolžno terpeli vsi skupaj očetovo kazen.

Ivan in njegova žena Ana sta hudo čutila, kakošna nesreča je pregnanstvo, ali ne tako njuna hčERICA mala Praskovna. Rasla je srečna in vesela, kakor sploh otroci, ki ne poznajo rev tega sveta. Tudi v poznejih letih ni Praskovna dosti občutila nesreče svojih staršev. Izrejena sred pregnancev v pomanjkanji vsega, s čimur si slajšamo življenje, ni vedela, da je kje bolje na svetu. Presrečna je bila, ako je videla starše vesele, druge ljudi pa nji prijazne. Prizadjala si je torej na vso moč, da bi razveseljevala tužnega očeta in žalostno mater, ki sta samih skerbí, žalosti in nenavajenega terpljenja bolehalo in vidno se starala. Edino veselje in tolažba jima je bila Praskovna.

Pa ne le domača hiša je bila Praskovne vesela, temveč vsa vas Išim; tu namreč so morali njeni starši stanovati; kajti bila je tako prijazna in postrežljiva, da je bila vsem v izgled; zató jo je pa

tudi vse rado imelo. Marsikaka mati si je želela take hčeri. —

Po zimi je bilo njeno največe veselje, da je hodila po hišah ter kinčala podobe svetnikov in delala altarčke. Praskovna je bila namreč kaj pobožna deklica, pa saj tudi ni mogla drugača biti; starši njeni, sami pobožni, odrejali so jo lepo kerščansko ter jej že v prvih letih lepe nauke in čednosti zasajali v mlado serce.

Drugo opravilo je imela Praskovna o poletnem času. Letala je ko serna po gozdu in polji ter je nabirala kermo za edino kravico, ki je skoraj sama redila nesrečno družino.

Pa tudi Praskovni se je to vse kmalo spremenilo. Bolj odrasla je jela tudi ona spoznovati nesrečo svojih staršev. Videla je njih revščino in potrebo, ker jim ni bilo mogoče živeti od tega, kar so oče od vlade v denarjih dobivali. Verh tega zadene družino še posebna nesreča, ko jej pogine edina kravica. Druge kupiti jim ni bilo mogoče, toliko denarja niso si mogli prihraniti. Sicer pa si je Praskovna, če tudi še skoraj otrok, vse prizadjala, da bi polajšala življenje staršem. Popraševala je povsod po delu, rada je hodila pomagat pericam, ženjicam in drugim delavkam; sploh je prijemala za vsako delo rada, karkoli jej je kdo naročil. Plačevali so jo večidel z žitom ali sočivjem, dajali so jej pa tudi mleka ali kaj družega tacega. Največe plačilo pa za ves njen trud jej je bilo veselje, ki ga je delala s pridnostjo svojo ljubim staršem.

Pri vsem tem je Ivana hudo terla nesreča; na obrazu se mu je brala žalost, katero je rodil spomin boljših dni. To je bilo edino, kar mu je grenilo življenje na tujem; nikakor se ga ni mogel privaditi. Večkrat se je stari vojak jokal kakor otrok, zlasti kedar je bil sam; želel si je takrat, da bi zopet videl enkrat domače kraje, ali pa da bi ga vsaj smert

rešila revnega življenja in krivične kazni. Tudi žena njegova ni nič manj občutila nesrečo.

Praskovni se pa nesreča vendar ni zdela še tako strašna, da-si je bila kaj bistre glavice. Nikdar jej ni prišlo na misel, da bi ljudje živeli kje bolj srečni in v manjšem terpljenji. Izmišljeno se jej je zdelo, kar jej je včasih mati pravila o velikih ruskih mestih, o gorkih prebivališčih, o bogastvu in sreči prebivavcev svoje domovine. V Išemu se je Praskovna čutila tako srečna, da si sreče več kar misliti ni mogla, ako je le starše svoje videla vesele. Kar zapazi nekoga dne očeta milo jokati in odsihmal je tudi ona umela, da pregnanstvo le ne more biti prazna reč.

Odslej je Praskovna skoro ravno tako, če ne še bolj, čutila krivično kazen, kakor njeni starši. Sicer ni žalovala zató, ker jej je previdnost božja odločila tako osodo ter nji toliko prijetnega odrekla, česar je drugim obilno podelila, temveč zató, ker je videla starše tolikanj nesrečne. Edine njene misli in želje so bile sedaj, da bi očetu zopet podala, po čemur je tako milo zdihoval. Sklenila je starše rešiti. V ta namen jej pa ni kazalo družega, kot da bi šla naravnost do cara v Petrograd. To pa ni bilo kaj lahkega, kajti pot iz Sibiriije v Petrograd je silno silno dolga ter jako težavna. Poti se pa vendar Praskovna nikakor ni bala, skerbelo jo je le bolj pregovoriti starše, da bi jo spustili na pot; zatorej se za sedaj še ni upala komu razodeti svojih želj. Vedela je tudi dobro, da je za to njena moč preslaba in da jej brez posebne pomoči božje nikakor ne bo mogoče staršev rešiti. Iskala je torej pomoči v molitvi; pridno je hodila večkrat čez dan na kak samotni kraj in serčno je tu prosila nebeškega Očeta, da bi jo podpiral v njenem sklepu. Prosila je pa tudi za zdravje staršev svojih, saj si je le to edino želela, da bi jih videla zopet srečne.

Prišedši nekega večera ravno od molitve, čutila se je močnejša v svojem sklepu. Sklenila je tedaj, da bi svoje misli vsaj materi razodela; nadjala se je namreč pri materi pomoči in podpore. Stopi v kočo, kar zasliši Ivana, ki je ravno v sv. pismu bral, reči te-le besede: „Angelj božji pa je zaklical z nebes Hagari rekoč: kaj delaš tu? pojdi, pa ne boj se!“

Praskovna se poprime teh besedí sv. pisma, ki so se jej zdele da veljajo nji, ter razodene naravnost očetu svoj sklep. Starši se ustrašijo, kajti mislili so, da Praskovna norí; ko pa slišijo, kako goreče je štirinajstletna deklica zagovarjala blage svoje misli, prepovedali so jej prav ostro, da se s tacimi mislimi kar nič več nima pečati.

„Rada bom vas ubogala,“ reče Praskovna, „ako ne vidim očeta nikdar več jokati; kajti to mi je najhujše; prvič pa, ko bom vas žalovati videla, poberem jo naravnost v Petrograd.“

Pri teh besedah sta Ivan in Ana objela blago svojo hčer, solze ljubezni in veselja pa se jima ulijó po obrazu.

Ivan je sedaj za terdno sklenil, odslej bolj moško in poterpežljivo terpeti pregnanstvo; ali svoji objubi ni mogel dolgo zvest biti. Presrečne dneve je vžival v domačem kraju pri znancih in prijateljih; je-li torej čudo, ako je Ivanu o spominu prešnjih časov kaka solza zalila oko? V takih trenutkih je mislil, da je sam in ga nihče ne vidi; ali revež se je jako motil. Praskovna je očeta prerada imela, ni ga pozabila, še bolj je pazila na-nj. Videla je očeta zopet enkrat jokati. Nikomur ni nič o tem omenila, sklenila je temveč še terdneje, staršem pomagati, naj veljá kar hoče.

Predno se je pa na pot spustiti mogla, treba jej je bilo potnega lista, kajti v Sibiriji nihče ne sme brez posebnega privoljenja svojega kraja zapustiti.

To privoljenje je dajalo za prebivavce Išimske vojaško poglavarstvo v Tobolsku. Iz Išima v Tobolsk je pa precej daleč; morala je torej Praskovna potnega lista pismeno prositi. Naprosila je nekega znanca, da jej je spisal prošnjo, obljubiti pa jej je moral, da ne bode staršem ničesar o tem omenil, pa tudi drugim ne. Prošnjo je poslala precej v Tobolsk, ali potnega lista je morala skoraj šest tednov čakati. Kaj težko ga je pričakovala, vsaki dan je šla na pošto prašat po listu. Kak dan je prišel poštni posel, ali njenega lista ni imel seboj; včasih pa še njega ni bilo po cel teden, ker za vsako majhno stvar ga niso pošiljali.

Nekega večera dobí Praskovna zaželeni popotni list; poljubi ga od veselja in naravnost domú letí. Pridsedši pred starše, ni vedela le besedice govoriti, nekaj zavoljo velicega veselja, nekaj pa in sicer še bolj, ker se je bala, da bi jej ne branili. Da-si je bila Praskovna zelo pokorna staršem, da ne kmali kak otrok tako, vendar bi je sedaj nikakor ne mogli pregovoriti; kakor skala je bil terden njen sklep, ne prošnja in ne solza bi ga ne bile omajale. Potni list se jej je zdel kot spričevalo božje volje, ki jo sili v Petrograd. Vendar se je pa bala žaliti svojih staršev; torej se ni upala, da bi jim prec svoje misli odkrila. Praskovna se je pa sedaj zelo motila nad starši; skoraj nič jej niso branili; zdelo se je njim, da božja volja tako hoče.

Žalostni seveda so se poslovili od svoje hčeri; blagoslovili so jo ter jej dali nekaj denarja, kolikor so premogli, — en dolar, več niso imeli; pa saj njihov blagoslov in hčerino blago serce je bil le najdraža popotnina.

Bil je ravno mali šmaren (mala gospojnica) njen rojstni dan, ko se je poslovila od svojih staršev. Spolnila je bila takrat petnajsto leto svoje starosti.

Zdaj se je neskušeno dekletko spustilo med svet; spremljala sta jo angelj varh in pa čista vest, pač najboljša tovarša. Stopivši iz kočice objeli so se vsi trije, molčé si podajo roke in se ločijo za — vselej. Nekako čudno je bilo vsem pri sercu. —

Kaj so pa sosodje govorili in mislili o Praskovni? Večina prebivavcev, sirovi in po nesreči še bolj zarobljeni ljudjé so zasmehovali blago deklico; nikakor niso umeli ljubezni Praskovine do staršev. To zasramovanje pa dekleta kar nič ni motilo, odpustilo jim je iz serca.

Pervi dan svojega popotovanja je bila Praskovna še dosti srečna, nič posebnega se ji ni pripetilo. Zvečer je dobila prenočišče pri dobrih kmečkih ljudéh. Zjutraj je odrinila zopet dalje, ali prav za prav nazaj, zgrešila je namreč reva prave poti. Morala se je za nekaj ur vrniti, zvečer pa je bila zopet pri tistih dobrih ljudéh, ktere je ravno davi zapustila. Da-si je bila prec drugi dan tako nesrečna, ustrašila se vendar ni daljnega pota; sicer jej je tudi gostoljubni kmet prijazno svetoval, da naj se proti domu verne. Ničesar mu ni na njegov svet odgovorila, prosila pa ga je, da bi ji malo pot popisal in razložil. Kmet pomaje z glavo, češ, da ni kaj pametnega prosila; pové jej, kar je vedel in znal. Šla je tedaj drugo jutro zopet dalje.

Samo po sebi se razume, da je bila Praskovna na težavni poti vedno v skušnjavah zaradi svojega sklepa; ali deržala se ga je zvesto; podpirala jo je vroča ljubezen do staršev. Marsikteri večer je morala, prišedši do negostnih ljudi, po več hišah prenočišča prositi. Odkrižali so se je nekteri prec, ko je komaj skozi vrata stopila; drugi pa, če so jo že vzeli pod streho, zmerjali so jo s potepinko, ki delati noče ter se rajši po svetu vlačí. Najlože se pa bomo prepričali, koliko je imela Praskovna na svojem poti terpeti, če pomislimo, kaj čaka vse potnike po neiz-

mernih puščavah merzle Sibirije in izhodnjega konca ruskega carstva v Evropi. Močvirje pokriva po letu te planjave, po zimi pa led in sneg; redko kje je kako drevo; če je pa kje kak gozd, gotovo je tako silno velik, da še izveden človek lahko zaide. Pri vsem tem pa nadlegujejo potnike še divje zveri, zlasti medvedje in volkovi, katerih je na Ruskem sploh skor vse živo. Veliko imajo potniki v tistih krajih pred njimi terpeti; Praskovni pa vendar niso nič žalega prizadjale, varovala jo je pač posebna pomoč božja, pa saj je imela že drugega dosti terpeti. Tako se je zgodilo večkrat, da zvečer ni mogla do hiš dospeti, prenočevati je morala pod milim nebesom, gotovo neprijetno prenočišče.

Neko noč si je morala zavoljo nevihte strehe iskati pod smreko; tu se vé da ni bila zavarovana pred dežjem in mrazom, vendar pa je dočakala dne. Vsa premočena in premrazena se spravi zopet na pot; zelo je bila oslabela, kar dalje ni mogla. Kmalo se je zgrudila na cesto ter ležé tam v blatu vsa terda od mraza je že mislila, da jej ni več daleč zadnja ura. In res bi ne bila več vstala, ko bi ne bilo pomoči. Pripelje se mimo neki kmet; ta se je usmili; vzame jo na voz ter jo pelje v bližnjo vas. Tu je prosila od hiše do hiše gostoljubne strehe; ali nikjer je niso hteli, povsod so se je bali, ker je bila, vsa raztergana in umazana; nekteri so še mislili, da je kaka tatica ali pa vlačuga. Takó zeló se je Praskovni hudo godilo; ali ona je terdno zaupala na Boga, da jej bode bogato poplačal njeno ljubezen do staršev; mislila si je, Bog jej da zató toliko terpeti, ker jo skuša v njenem sklepu, ker bi jej rad še večé plačilo naklonil.

Ker le ni gostoljubnih ljudi dobiti mogla, pokleknila je na prag neke zaperte cerkve ter je tu nebeškemu Očetu izročevala svoje reve. Kmaló jo zapazi župan tiste vasi, stopi k nji in jo jame izpraševati,

kdo da je, od kod in kam da gré. Vse po pravici mu pové Praskovna. Pri tej priči jo vzame župan s seboj. Precej se je razvedelo po vasi o Praskovni, kaka deklica da je. Vsak jo je hotel videti. Spoznavši njeno blago serce, so jo hteli skoraj vsi v hišo nazaj, zlasti tisti, ki so jo ravno pred od sebe pahali. V tej vasi je ostala nekaj dni, da se je odpočila, saj je bila počitka zelo potrebna. Ljudjé so jo z vsim preskerbovali, posebno so ji ustregli, da so ji napravili gorko zimsko obleko; prešnja oblačila so bila namreč tako slaba, da ne bi bila ž njimi zime preživela.

Prosili so jo ljudjé, da bi čez zimo pri njih ostala, kajti dobro so vedeli, kakšno je po zimi popotovanje v tistih krajih; ali Praskovna se ni dala pregovoriti, ni se bala terpljenja, saj jej je bila sladka vsaka težava, katero je terpeti morala, da bi rešila starše. Lepo se je zahvalila ljudém za postrežbo ter šla dalje; zeló se jej je mudilo, kajti rada bi bila očeta pred ko mogoče rešila.

Kamor je prišla, povsod je ljudém rada kaj dobrega storila za njih dari; šivala, prala jim je ali kaj drugega tacega delala. Sicer pa je skerbela previdnost božja, da je dohajala skorej večidel k dobrim ljudém.

Neko noč je spala pri kmečkih ljudéh na peči, kar jo popraša prav gerdo gospodinja, koliko ima denarja. Praskovna ga je imela le malo ter ji je po pravici povedala, koliko ga ima. Zdaj jo jame gospodinja zmerjati, da je lažnjivka in da denar taji, kajti nihče ne gre v Petrograd s prazno mošnjo. Preišče vsa oblačila, in ker najde v resnici le malo denarja, pusti jo pri miru. Komaj se jame daniti, vstane Praskovna in misli natihoma nevarno hišo zapustiti. Na pragu pa jo ustavi kmetica rekoč: „Stoj! resnico si govorila, res nimaš več, kakor si rekla;

tu imaš svoje denarje nazaj, hodi z Bogom in bodi srečna!

Zapustivši vas ustavi se Praskovna, da bi svoje premoženje preštela in glej — našla je v mošnjici še enkrat toliko, kot je imela pred. Vesela je šla dalje. —

Še dosti lahko je popotovala nekaj dni, ali mraz je bil vsaki dan hujši; snežilo je ter take zamede naredilo, da ni mogla več naprej, ostala je v snegu. Milo je gledala krog sebe, kod se bode kdo pripeljal, ki bi se je usmilil ter jo potegnil v bližnje mesto. Peš deklici kar več ni bilo mogoče dalje. Precej dolgo je zastoj čakala, kar zasliši zvence, gotovo znamenje, da se vozniki bližajo. In res, ni se motila. Kmalo se prikaže cela versta voznikov; kakor bi trenil, tako naglo so bili na mestu, kjer je Praskovna stala. Ubogo dekle se je vsem v serce usmililo, pa kaj bi se ne! Mili njen obraz ni bil rudeč, pa tudi ne bled, temveč moder, nič menj kot plavica, na njem pa so se lesketale zmerznjene solzé. Zeblo je revo tako, da je bila vsa terda, še govorila je komaj. Vozniki bi se bili za njo kmalo stopli, vsak jo je hotel na voz imeti. Ko se je malo ugrela, zavili so jo dobro v kožuhe, in so jej dali jedi in pijače, tudi té je bila potrebna.

Pripeljejo jo v neko vas ter jo izročé tu postrežljivi kerčmarici. Praskovna je htela že gospodinji dobro plačilo za postrežbo obljubiti, kar zapazi, da je mošnjico z denarji v snegu zgubila. Reva je bila zdaj popolnoma brez krajcarja. Jokaje je povedala to kerčmarici; iz serca rada jej je verjela, kajti spoznala je Praskovno prec po prvem pogledu, da je pošteno dekle. Prav lepo jej je postregla, tudi jo je skušala pregovoriti, da bi pri nji ostala; ali Praskovna jej ni mogla ustreči, dokler je svoje starše imela v pregnanstvu. Silila je torej z vozniki dalje, ker so se ravno naprej napravljali.

Prav radi so jo sprejeli. Videli so, da za tako hudo zimo ni nič kaj posebno oblečena in da je brez denarjev, zato so zložili toliko skupaj, da bi ji lahko gorek kožuh kupili. Ali kje ga dobiti? Svojega o takem mrazu nihče prodati ni hotel, novih pa nikjer ni bilo na prodaj. Kaj jim je bilo po takem storiti? Denar so jej dali, med seboj pa so se zmenili, da jej bo vsak za nekaj časa svoj kožuh posodil.

Sedaj so se spravili na pot. Š serčno zahvalo se je poslovila Praskovna od kerčmarice; sedla je na voz dobro zavita v gorek kožuh, ni se jej bilo sedaj bati mraza. Kožuha pa ni vsak čas zamenjevala, kakor je bilo zmenjeno, ampak vozniki so si med seboj menjali kožuhe in sicer tako, da je vsak nekaj časa bil brez njega.

Ko pridejo, kamor so se bili namenili, ločili so se od Praskovne. Njeno prvo delo v tujem kraju je bila serčna zahvala nebeškemu očetu, ki je v najhujši sili ni zapustil. Šla je torej v ta namen naravnost v cerkev. Tu jo zapazi neka gospá, kateri se revno in pobožno deklet v serce usmili. Stopi k njej in jo jame izpraševati, kdo da je in kam da gré. Praskovna jej vse pové. Po svojih odkritoserčnih odgovorih se je tako prikupila gospej, da je ta sklenila za njo kot mati skerbeti. Povabi jo tedaj s seboj ter ji postreže domá, kar je največ mogla. Praskovna se jej je htela za postrežbo lepo zahvaliti in precej zopet dalje odriniti; ali ni je pustila gospa, vsaj do spomladi je morala ostati.

Gospa Milinska, tako so ji namreč rekli, je bila vdova; bogastva je imela veliko, pa ne za sé, temveč za reveže in sirote, zlasti ker nič svojih ljudi ni imela. Bila je vsem skerbna dobrotnica, kdorkoli je njene pomoči potreboval. Bogu služiti in ubogim pomagati je bilo po moževi smerti njeno edino opravilo. K tej gospej je previdnost božja pripeljala Praskovno.

Če dalje rajša je imela gospa deklico, skerbela je za njo, kakor bi jej bila lastna hči, učila jo je pisati, brati in družih potrebnih stvari. Rada bi jo bila za vselej pri sebi obderžala, ali ona jej za vse njene dobrote ni mogla tega veselja storiti. Starši so jej bili vedno v mislih; da bi je rešila, spustila se je na pot, in ni jej bilo mirú, dokler ni svojega namena dosegla. Zató je spomladi po vsej sili naprej tiščala, morala jo je gospa spustiti, kakor jo je nerada.

Gospa Milinska jej je dala na pot vsega, česar je potrebovala: oblačil, denarjev in dobrih naukov; saj teh je bilo neskušeni deklici najbolj treba. Tudi je plačala za-njo ladijo, da se je po reki dalje peljala in sicer lep kos pota; neki gospej v Moskvi jo je pa pismeno priporočila. Predno se je Praskovna ločila od nje, morala jej je obljubiti, da bode pri jej ostala, ko pride nazaj.

Bila je Praskovna komaj tri dni na poti, in zopet je bila nesrečna, razbila se je namreč ladija, na kateri se je peljala. Utonila bi bila, da si niso bili brodarji vse prizadjali ter jo rešili gotove smerti. Do kože mokra se je sramovala, da bi se vpričo ljudi preoblekla; v mokri obleki se je peljala dalje na drugi ladiji. Prišedši na kraj, kamor je bila ladija namenjena, zbolela je Praskovna, prehladila se je bila reva.

Po svetu gospe Milinske se je tu oglasila pri nunah, Kaj ustreglo se jej je s tem, kajti bila je popolnoma tuja v tem kraju, zraven pa pomoči miloserčnih ljudi zeló potrebna. Nune so jo z veseljem prejele, zlasti ker je bila po gospej Milinski priporočena. Praskovna je morala za hudo boleznijo ležati in predno je ozdravela, bila je zima zopet blizo. Nikakor jej ni kazalo zdaj dalje, bila je sicer že popolnoma zdrava, ali za potovanje je bila še pre-slaba. Svetovale so jej torej nune, da naj čez zimo pri njih ostane. Prav rada jih je ubogala,

saj je sama prevideti morala, da tako bolje stori. —

Ostala je tedaj v samostanu. Nunam je bilo to kaj všeč; rade bi jo bile za zmeraj med seboj imela, pa kaj bi je tudi ne? Praskovna je bila v resnici tako pobožna, tako pohlevna in prijazna, kakor je redko kdaj kako dekle. Ni se tedaj čuditi, ako si je na mah vsa serca pridobila.

Spomladi se je Praskovna zopet napravljalna na pot. Nune so jej tudi sedaj odsvetovale, da bi jih zapustila. Dokazovale so jej, kako težko jej bode mogoče rešiti očeta, ki je morda zaradi svoje bolehnosti in starosti že lahko umerl. Še veliko drugega so jej pravile, da bi jo pregovorile, ali Praskovna se jim ni dala ostrašiti; spustile so jo, pa obljubiti jim je morala, da se bode k njim v kloster vernila, kedar spolni svoj sklep. Tudi so jo silile, da naj se s slovesno obljubo zaveže, da bode prišla gotovo nazaj k njim, naj ji steče njena stvar tako ali tako. Tega se je pa Praskovna serčno branila, rekla jim je: Prav srečna bom, ako na tem svetem kraju sklenem svoje dni, a kaj vem, kaj Bog še od mene tirja? Zgodi naj se njegova sveta volja; kar mi On zapoveduje, to moram storiti!“ Odslej je nune niso več pregovarjale, vendar pa so jo še enkrat prosile, da naj res k njim nazaj pride, — Samostanska predstojnica jej je pomagala po svoji moči, da je Praskovna srečno dalje popotovala ter brez kake posebne nezgode prišla, kamor se je bila namenila, — v Petrograd.

Od kar je bila Ivanova hči, preblaga Praskovna, zapustila sibirsko vas Išim in nesrečne svoje starše, preteklo je celih 18 mesecev. —

Sedaj je bila deklica v velikem mestu; tu ni poznala nikogar, da-si je toliko prebivavcev; ravno tako tudi Praskovna ni bila nikomur znana. Kam se jej je bilo sedaj najpervo obrniti? Imela je res nekaj priporočil in sicer do imenitnih gospodov, pa

vse to ji ni nič pomagalo. Hotla je previdnost božja, da bi Praskovna sama rešila očeta, kakor je bila slaba; kajti od nikogar ni imela kake pomoči; tistih, katerim je bila priporočena, pa ali takrat v Petrogradu ni bilo, ali jih pa najti ni mogla.

Ko je slišala, da starešinstvo le more pomilostiti pregnancy, napotila se je Praskovna tedaj najpervo tje. Reva pa ni vedela, da to ni tako lahko, kajti ravnati se je treba po nekterih šegah, ki so pri starašinstvu navadne in zapovedane.

V palači starešinstva je sedla na stopnice; mislila si je, tu hodijo gospodje gori in doli, bode me že kdo poprašal, kaj bi rada. Res so hodili ljudje v različni obleki po stopnicah, a za njo se nihče ni zmenil, ona si pa tudi nikogar ni upala nagovoriti. Tako je hodila sem sest zaporedama več dni, pa opravila ni nikdar nič. Na zadnje pa sklene gospode v sobah poiskati. Stopivši v prvo pisarnico je hodila od pisarja do pisarja, povsod popraševaje, kje je starešinstvo. Nagovarjala je gospode tako tiho in tako od daleč, da so jo komaj zapazili ali pa še ne; kar zadene, kakor slepa, na nekega vojaka. Ta popade prestrašeno deklico ter jo pahne iz pisarnice na mostovž; zmerjaje jo jej pové, da se starešinstvo le pismo prosi. Sedaj je Praskovna že zvedela nekaj več. Prošnjo si je kmalo preskerbela, spisal ji jo je neki tergovec, s katerim se je po naključbi seznanila. S tem pisanjem je šla zopet na stopnice sest. Prepričana je bila, vsak velja pri starešinstvu kolikor toliko, torej je vsakemu ponujala prošnjo, a še brati je nihče ni hotel, ker sleherni si je mislil, da Praskovna prosi miloščine, zato ji je časi padel kak belič.

Naveličala se je bila že tega svojega posla. Vsa poterta ni vedela, kaj bi počela; kar jej pride na misel velikanski spominek cara Petra I. Tej bronasti podobi, mislila si je, bom podala prošnjo, morda opravi več, kakor sem opravila na stopnicah v pa-

lači starešinstva. Šla je k podobi; ali spomenik je silno visok, ni jej mogoče, da bi prošnjo caru v roke dala. Plezati torej jame proti cesarskemu spominku, — podoba stoji namreč na visoki skali. — V tem hipu se pripelje neka imenitna gospa; ko zapazi Praskovno, zapové ustaviti ter pokliče deklico k sebi. Izpraševati jo jame, kaj hoče pri spominku vélikega cara. Ponižno jej je odgovorila Praskovna: „Milostljiva gospa! za očeta prosim, da bi ga poklicali iz Sibirije; a moje prošnje nihče brati noče; upam pa od Boga, da ta-le bronasta podoba bode jo brala ter me uslišala.“ Ginjena po teh besedah vzame gospa prošnjo ter jo naglo prebere, potem pa obljubi Praskovni, da bode skerbela za prošnjo, da jo bode bral sam car. In res, dva dni poznejše je že vedel car Aleksander vse o Praskovni. Carica sama je dala poklicati blago hčer Ivanovo ter jo je pokazala vsej carski družini.

Car je uslišal Praskovno ter ji je očeta pomilostil. — Hitro se je ta vesela novica pregnancu v Sibirijo naznanila. Serčno je želela deklica, da bi še enkrat videla svoje starše, pisala jim je torej, da naj urno zapusté nesrečni kraj ter se vernejo v predrago domovje.

Spolnivši z božjo pomočjó svojo težko, ali blago nalogo, spomnila se je Praskovna obljube, ki jo je storila gostoljubnim nunam. Bogato obdarjena se je vernila torej k njim. S slovesno obljubo je tu posvetila vse svoje prihodnje življenje nebeškemu ženinu. Bila je Praskovna zdaj na koncu svoje poti, pa tudi na koncu svojega življenja. Veliko je preterpela na popotovanji, ni se torej čuditi, da je dan za dnevom slabela. Dobro je vedela, da se jej bliža zadnja ura; za življenje se je ona malo več menila. Eno samo željo je še imela na tem svetu, da bi namreč še enkrat objela svoje starše; po tem je še hrepenela, ali zastonj; tega jej ni bilo dano: prej se je ločila

njena blaga duša od telesa. Sklenila je kratko svoje, pa blago življenje 8. grudna (decembra) l. 1809. Umiraje že je poprašala po starših, kje so; in ker jih ni bilo, je neki rekla: V nebesih jih bodem videla, tam je naša prava domovina, tam nas nihče preganjal ne bode! —

Drugi dan se oglasé njeni starši v samostanu. Oh! kako se prestrašijo videti hčer na mertvaškem odru; tolažile so je le hčerine zadnje besede. Želeli so si sedaj samo, da bi je Praskovna rešila še iz te doline solz. Kmalo se jim je izpolnila želja. Eno leto je še živel Ivan Lopulov srečno v svoji domovini, potem se je pa preselil v boljši kraj, k svoji Praskovni. Šest tednov poznej pridružila se je k njima še Ana, zvesta žena, skerbna mati! — —

II.

S l e p e c.

(Resnična dogodba; poleg francoskega Slovencem povedal V. M.)

I.

Sedaleč od mesta Klermonta*) v Overnji na Francoskem je majhina vas, ki jej ne vem več dobro imena; vas je majhina, prebivavci sploh siromaki. V najbolj revnej koči je prebival mož z ženó in osmero otroki. Videlo se je, da je ta človek, Tadej Šasanj po imenu, še mlad; bil je krepkih, zdravih udov, pa vendar mu je družina umirala skoraj od glada. Bil je revež slep; če pa človek ne vidi, ne

* Čez 70 milj od Pariza.

more ne orati, ne kopati, ne obrezovati terte, še v gozd ne more, da nabira suhljadi, res prav ničesar ne more početi posebno na kmetih, da si prisluži živeža. Kako pa bi ga prislužil tolikej družini!

Neki večer meseca velikega travna, ko je žena ravno nastlala nove slame v kotu, da na njo položi otroke, reče jej mož tiho in nekako skrivnostno: „Priska! povej mi, kedar zaspé otroci; jaz bom ti nekaj povedal.“

Žena prikima; ali Peter, najstariši otrok, ki je spolnil deseto leto, je slišal té besede; zató je pazil, da ne zaspi, samo delal se je, kakor bi spal.

Ko je uboga mati mislila, da družina spi, vzame v naročje najmlajše dete, pa sede na slabo, skoraj poderto klop zraven moža, ter mu reče z glasom nekako čmernim, ki mu pa ni bila nejevolja vzrok, ampak žalost in brezupnost: „Kaj ti hodi po glavi, ubogi revež?“

Tadej izdihne pa odgovorí: „Preljuba Priska! jaz sem ti velika nadlega. Ti se ukvarjaš in ubijaš z delom, in ko bi se ne krotil, pojedel bi sam ves tvoj zaslužek. Veš kaj torej, ljuba žena! — daj mi enega mojih malih za vodnika, pa jo odrinem jutri, ko se daní.“

„Kam pa pojdeš?“

„Bog vé kam.“

„Pa misliš li, da te bom pustila, da greš s tako boleznijo po svetu, da se ti zgodí kakšina nesreča na potu?“

„Jaz grem z Vami, oče!“ zakliče otročji glas za njima.

Mati se oberne; Peter je bil kviško, ter je gledal v slepega očeta.

„Ne greš li koj nazaj ležat?“ reče Priska, ter pokaže s prstom prazno mesto na slami.

„Mislim sem, da spé otroci,“ reče žalosten Tadej in izdihne.

„Ne, oče, jaz nisem spal,“ odgovori Peter, ter se obesi z obema rokama očetu okoli vrata, da ga mati

po sili ne odpeljejo nazaj v postelj. „O zares, če me hočete poslušati, jaz Vam povem nekaj, kar Vas bo zelo razveselilo, pa mamó tudi.“

„Pusti ga, naj govori,“ reče Tadej.

Berž začne Peter: „Oče! saj poznate Rikarda, Rikarda, kaj ne da, ki je bil šel čisto majhin od doma, pa se je vernil lani bogat, bogat, oh kakor gospod Dosár, dohtar Dosár, ki ima takó lepega konja; Rikard, ki me uči brati, — jih že poznam čerke, jutri Vam bom pokazal, oče! — Pa lejte si, kako je prislúžil Rikard vse to? Dimnike je ometal; hodil je okrog po vsakošnih naročilih; nosil je, kar koli so mu dali: pisma, škrinje, postelje — oh kako lepo rokodelstvo je to! Oče, jaz se bom tega poprijel, prav zares. Sicer je pa tudi Rikard vsaki večer, kedar se je spravljal spat, pokleknil pa molil: o moj Bog, malega Overnjanca nikar ne zapusti!“

„Začni od konca svojo povest,“ reče Tadej ter se žalostno nasmeje.

„Tedaj oče, Rikard mi je pripovedoval povesti, povesti, dolge, da sem vselej zaspal pred koncem; bilo je vendar-le kar dolgočasno, čeravno je bilo dolgo in čeravno je bilo lepo. Pa lejte, uni večer mi je povedal eno, oh pri njej pa nisem spal, to Vam morem reči da ne. Pomislite, oče . . . pa najpred morate vedeti, da si je bil Rikard, ne vem kaj je delal, v Parizu roko zlomil, pa so ga nesli v veliko hišo, kjer je bilo polno postelj in polno ljudi: dve postelji, je rekel Rikard, za vsacega človeka . . . ne dva človeka za . . . ne, ni ne takó . . . lej, škoda saj se res ne morem spomniti; pa nič ne dé, to ni najlepše v povesti. To je le: Pomislite oče, v tisto hišo je prihajal vsaki dan dopoldne mož, ki je delal čudne reči. Uravnal mu je roko, da dela ž njo prav kakor z drugo. Pa je vendarle težko uravnati roko, kaj, oče? Potem je ozdravljaj vse bolezní, vse — oče! verjemite, da mi je Rikard povedal . . . Pustite me, mama,

da povem vse, potlej pojdem koj spat. Vi me poslušate, oče, al' te?"

„Poslušam, dete, pripovedaj!“

„Ker lejte, vaše oči so takó mirne, da se ne vidi, ali slušate ali ne.“

„Ker sem slep, moje drago dete!“

„O to vem, da ste slepi, pa ravno zató je moja povest tako lepa. Le poslušajte. Prašal sem Rikarda, ali zdravi tisti mož tudi slepe, pa mi je povedal, da je eden njegovih tovaršev bil slep, takó slep, da ni kar nič bolje videl po noči, nego po dnevi, pa ga je tisti mož ozdravil takó, da je potem videl, namreč Rikardov tovarš, po dnevi in po noči in vsaki čas, in je mogel spet ometati dimnike, pa delati, kar je le hotel.“

„Oh prav, prav, ljubo dete! velika sreča za tega tovarša, pa pojdi spat, pojdi!“

„O velika sreča tudi za Vas, oče!“ zaverne Peter nesterpljivo, ter udari z ного v tla; „ker je mož unega ozdravil, bo tudi Vas ozdravil, Vas.“

„Ali ta mož je v Parizu, Peter!“

„Kaj za to! mi dva odrineva tje, oče!“

„Pa kako?“

„Peš. Nimate li Vi nog, jaz pa tudi?“

„Pa brez denarja?“

„Joj, kaj bi naju to strašilo? Celo pot se boste Vi opirali na mé, jaz pa porečem, kjerkoli koga srečava: Dobri ljudjé! dajte v božjem imenu en sold revežu dečku, ki pelje očeta v Pariz, da mu ozdravijo oči, ki ne vidijo nič. Vsaki bo dal sold, oče! potem bom po delal takó, kakor Rikard: vsaki večer bom molil k dobrotljivemu Bogu: o moj Bog, malega Overnjanca nikar ne zapusti!“

„Ali tistemu možu, Peter! mora se plačati, mi-dva pa nimava denarja.“

„Nič se mu ne plača, Rikard mi je povedal;

bogatini morajo veliko plačati, reveži pa mu ne plačujejo nič.“

„Kaj nam tu ne pripovedaš!“

„Rikard mi je povedal, oče prav res da. In gotovo je takó tam v tistej Pariškej zemlji. Pojva, oče, pojva jutri zgodaj!“

„Veš kaj,“ reče Priska, „otročè morebiti prav govori; in ker si se bil že sam namenil iti . . .“

„Tedaj pojdeva v Pariz,“ zakliče Peter, in od veselja ploskne z malima ročicama. „V Pariz pojdeva; celo pot bom prosil v božje imé; kedar pa prideva v Pariz, bom pa jaz dimnike ometal, Vi oče si boste pa zdravili oči; o kakšina sreča, moj Bog, kakšina sreča! Lahko noč!“

In hitro skoči Peter k svojim bratom, poklekne na slamo, sklene roké in ponavlja: O moj Bog, malega Overnjanca nikar ne zapusti! Zatim se stegne na slamo, pritisne obe pesti na oči, in čez par trenutkov sladko zaspi. — —

Opiraje se z eno roko na palico, z drugo pa na ramo sinovo, zapustí drugo jutro ubogi slepec svojo kočo, kjer je bil rojen, kjer je odrastel, kjer se je oženil, kjer je imel osmero otrók. Obriše si vroče solze, ki mu jih je toliko spominov prisililo v oči, pa se napoti proti Rikardovemu stanovanju.

Rikard je bil že po koncu, imel je motiko čez ramo, in spravljal se je ravno od doma, da poseje košček polja, ki si ga je bil kupil za pridelek svoje varčnosti.

„Kam pa vi romate taki-le, oče Tadej?“ reče že od daleč, ko zagleda slepca.

„V Pariz, ljubi sosed!“

„Iskat sreče za svojega sina? Prava je ta, oče Tadej!“

„Grem si tudi zdraviti oči, prijatelj moj!“

„Sosed, ta ni ravno neumna.“

„Zato bi Vas prosil, da mi poveste imé tistega

moža, ki Vam je uravnal roko. Saj ga pač pomnite, kaj ne da?"

„O popred bi bil pozabil svoje lastno imé, imé svoje matere, svoje domovine, nego imé tega verlega in poštenega moža . . . Le malo postojte, dragi soseđ! koj koj pridem, reče Rikard, ter stopi nazaj v kočó; pa se kmalo verne in prinese list papirja, in majhino usnjato mošnjó.“ „Nate,“ reče ter prime slepca za roko, „na tem-le lističu je napisano njegovo ime; to-le imate pa, da se na potu včasih malo okrepčate; nič se ne zahvalujte,“ reče pošteni mož, ter hitro odide; „če Vam kaj ostane, mi pa povernete, kedar spet pridete. Srečno pot! Z Bogom, Peter!“

To izgovori, pa zapoje veselo narodno pesem in izgine pod kostanji, ki so rastle pred vasjó. Njega ni bilo več videti, njegovo petje pa se je slišalo še precej časa.

Tadej in njegov sin odrineta proti Parizu.

II.

Pervega malega serpana leta 1829 že pod večer pride slepec, ki ga je vodil deček, pred perve hiše glavnega francoskega mesta Pariza. Slepec, ki pa je bil visoke in čverste postave, imel je suknjo in hlače iz višnjevoga sukna, toda oboje je bilo zlo obnošeno in čez in čez zaprašeno; deček je imel rujavo obleko, izpod volnate kape so mu gledali černi, kodrasti lasjé. Oba sta bila bosa. Tako prideta pred vrata majhine kerčme. Tu se je več zidarjev, ki so bili prišli ravno z dela, smejalo in razgovarjalo in pilo. Deček sname kapo z glave, ter reče delavcem z glasom, ki je bil hripav od truda ali pa tudi od glada: „Dobri ljudjé! dajte v božjem imenu en sold revežu dečku, ki pelje očeta v Pariz, da mu ozdravijo oči, ki ne vidijo nič.“

„Pojdi dalje,“ reče najstariši zidar.

„Čemú si neuljuden z ubogim dečkom,“ zaverne ga najmlajši, iskaje solda po žepu. Slednjič izvleče neki večí novec, ter ga spustí dečku v kapo.

„Bog Vam poverni stokrat,“ reče deček vesel, da je dobil takó velik denar.

„Sva li še daleč od Pariza, dobri gospodje!“ popraša slepec.

„Že v Parizu, prijatelj,“ odgovoré zidarji.

„Hvala Bogu!“ reče slepec, „ne bil bi več mogel dalje; kaj pa ti, Peter?“

„Jaz,“ reče, „sam ne vem.“

„Kaj sam ne veš?“ reče mladi zidar, ki mu je bil dal milošino.

„Oh, res ne vem, dobri gospod! ker odkar vsa šla od doma, lejte, bil sem včasih tako truden, da sem mislil, zdajle bom padel na cesto; ej lejte pa vendar nisem padel; oče so rekli: Pojva sinček! pa nisem bil nič več truden.“

„Ubogi otrok!“ rekó zidarji in stopijo okoli popotnikov. Prišla sta tedaj pač od daleč?“

„Se vé da, s kmetov,“ reče Peter.

Zidarji se zasmеjejo na glas.

„Iz Klermonta v Overnji,“ hitro reče slepec zidarjem, ki so se bili morali zasmеjati dečkovi prostoserčnosti.

„Brez zamere, prijatelj! če smo se smejali,“ reče eden izmed zidarjev; „nismo hotli zasmehovati Vaše nesreče, gotovo ne; pošteni ljudje smo in dobri delavci, in če se Vam hoče serkniti ga z nami par požirkov in malo prigrizniti, to Vam iz serca radi ponudimo: nič se ni treba braniti, le noter stopite, pa večerjajte z nami!“

Slepecu so stopile solze v oči, ko je šel za zidarji dalje v kerčmo, kjer jim je bila odmenjena posebna izba. Deček je gledal mizo, klopí in delavce,

pa ni vedel, ali se sme usesti k njim, ali pa mora samó gledati, kako bodo jedli.

„He, dečko, mar ti nisi lačen?“ reče eden izmed njih.

„O se vé da, ljubi gospodje!“

„E hiti torej, semle sedi!“

Dva skoka, in deček je sedel pri mizi zraven očeta.

„Po kakšinem opravku ste pa prišli v Pariz?“ to je bilo prvo vprašanje, ko se je najedel popotnik.

„Slep sem,“ odgovorí prostodušno, „delati ne morem, družino imam pa veliko, ki umira od lakote. Pripovedali so mi o možu, ki me bo ozdravil; zato sem prišel, da ga najdem.“

„Kakó se zove ta mož?“

Slepec potegne iz žepa listič, pa ga dá najbližnjemu sosedu, rekoč: „Prosim, berite mi njegovo ime.“

Zidar razvije list in bere: Dupuytren.

„Kosmata kapa, ta Vas more ozdraviti, če le hoče,“ reče zidar; „to Vam je majhin copernik, ta je ozdravil že dosti drugih.“

„Vi ga torej poznate?“ vpraša slepec, ki je komaj dihal.

„E kdo bi ga ne poznal tega moža, posebno med nami zidarji, ki ne bev, ne mev švigamo iz petih in šestih nadstropij tako urno na zemljo, pa še za stopnice nič ne prašamo. Videl sem ga večkrat pri bolnikih; izverstno roko imá, to Vam pravim, roko, ki se nikdar ne trese; grom in strela! kakó to reže roko ali pa nogo, kakor moja žena pleče na moje poštenje!“

„Oh, povejte mi, dragi prijatli, kje stanuje, da grem berž k njemu,“ reče slepec, ki mu je kar zmanjkovalo sape.

„Najpred, ljubi moj, moram Vam povedati, da danes ne smete na to misliti; zvečer ne prejmlje

ljudi; jutri pa Vas bom peljal jaz k njemu. Mene pozna ta mož, mene; narava mi je dala samo eno roko, on pa mi je naredil dve, ravno on.“

„O ti burkavec!“ zakličejo tovarši in se smejajo na glas.

„Brez šale, prijatli; bil sem šest let star, in imel sem roko, ki je nisem mogel nič bolje gibati, kot da je mrtva; nekega dne pride k bolniku v hišo, kjer so bila moja mati vratarica; in jaz sem mu deržal konja. Ko mi je podajal par soldov za moj trud, opazi, da ne gibljem leve roke; koj mi reče, da se slečem. Ne pomnim več prav, kaj je delal z menoj, to pa je resnica, da imam danes dve roki njemu na službo, kakor mu vselej rečem, kedarkoli se vidi.“

„Jutri torej,“ reče slepec, „ali kje bova pa midva ostala do jutri?“

„Tukaj le“ odverne zidar; „Gorjotova mati Vam bodo dali postelji; jaz zidam koj tu-le blizo, jutri o poldne pa bodite pripravljeni.“

„Z Bogom, lahko noč, Bog Vam poverni!“ tako se pozdravljajo med seboj. Zidarji odidejo, eni k svojim družinam, eni pa v svoje stanovanje pri Gorjotovski. Slepec zbudi sina, ki je od trudnosti na klopi zaspal. Zatim ju odpelje gospodinja na pod, kjer se vležeta na slamo. Peter pa je še pokleknil, predno je zaspal, in goreče molil: O moj Bog, usmili se malega Overnjanca in njegovega očeta!

Drugi dan, na tanko ob rečeni uri, pride zidar. Slepeca prime pod pazduho, dečka pa za roko, in tako ju pelje na terg, ki se mu pravi Laver. Tu je bilo stanovanje verlega zdravnika. Spremi ju do vrat, pa jima želi dobro srečo, ter se verne na svoje delo.

Slepec in sin gresta v prvo nadstropje in pozvonita, kakor jima je bil zidar ukazal. Velik strežaj v livreji jima pride odpirat. Deček izgovori ime

zdravnikovo in strežaj ju odpelje priljudno v veliko sobano, kjer je bilo že veliko ljudi, ter jima reče, naj se usedeta in počakata.

Slepec sede v veliko naslonjačo, deček pa mu stopi med kolena; zatim se nagne, ter mu reče tiho na uho:

„O kako lepo je tu-le, oče!“

„Moj Bog!“ reče tiho slepec, „daj, da se ta mož omeči, ko zagleda mojo bolezen, da me ozdravi, da bom mogel videti mojo dobro Prisko in mojih osmero otrok, in da bom mogel delati, da jim zaslužim kruha.“

„Ne bojte se, oče!“ reče deček ravno tako tiho, „tu ni ne enega slepega.“

„Pa kaj sodiš po tem?“

„Da je tedaj vse ozdravil.“

Slepec se je moral nasmejati. „Je li dokaj ljudi tukaj?“ popraša sina.

„Dokaj, oče!“

„Kako so pa oblečeni?“

„To je čudno, nekteri so neznano lepi, nekteri so pa videti še revniši, nego midva.“

V tem trenutku se odpró vrata druge izbe. En mož se prikaže, za njim gresta stara žena in majhin otrok. Ta mož je bil velik, nekoliko postaren, plemenitega in priljudnega obnašanja. Petru je jelo serce tolči na vso moč, in hitro dene očetu roko na usta, da ne začnó govoriti; potem pa iz otročje radovednosti vpré sam svoje velike oči v dohtarja, ki je šel po sobani, kramljaje z gospó.

„Jutri pridem k Vam,“ reče jej s prijetnim in ljubeznivim glasom; „nikarte se truditi v vaših letih, da bi hodili k meni; in če boste ravnali po mojih svetih, upam da bo boljše.“

Stara gospa odide, dohtar se verne skoz sobano, eden iz društva se vzdigne in gre za njim v izbo, in vrata se zopet zapró.

„Kako prijaznega obraza je ta mož, oče!“ reče Peter, „ta Vas bo ozdravil, o zdaj to vem za gotovo.“

„To je čudno, kakó se tresem,“ reče slepec, „nikdar ne bom mógel ž njim govoriti.“

„Ej, oče! ne smete biti tak . . . jaz Vam pravim, da je prijaznega obraza.“

„Dober je, moje dete! ali morebiti samo za one, ki mu dobro plačajo, kakor dohtar Dosár v Klermontu.“

„Ali oče, saj ste slišali, kar Vam je naš pošteni zidar pravil, sinoči in še danes o poldne, in pa kar nam je povedal Rikard.“

„Vse zastonj, ljubi moj! bojim se, in moj strah je močnejši nego jaz.“

Med tim pomenkovanjem je šlo več oseb, ena za drugo, v dohtarjevo izbo in zopet ven, in sobana se je jela prazniti.

„Čujete, oče! meni se nekaj zdi,“ reče deček tiho; „ne prihajajo ravno najlepše gospé in najlepší gospodje prvi na versto; enkrat je reven na versti, enkrat bogat, ne razumem prav, ali revežev gre toliko noter, kolikor bogatih.“

„To je mogoče, dete, ali morebiti vsi plačajo?“

„E dobro, oče! boste pa plačali.“

„Ali jaz imam tako malo denarja, da ga ponudim dohtarju v velikem Parizu.“

„Čakajte, bom poprašal.“

In Peter še odgovora ne počaka, temuč se berž približa mladej gospej, ki je ravno prišla. S svojo podobo in svojim ponašanjem se je prikupila dečku.

„Gospa!“ reče ponižno, deržeč rujavo kapico v rokah, „morate li gospodu dohtarju dokaj plačati, da Vas zdravi?“

„Več nego ti imaš, moj mali,“ reče, smehljaje se gospa.

Ta odgovor dečka takó poparí, da se ne upa

dalje prašati; glavó pobesi in žalosten stopi nazaj k očetu.

„Vi ste na versti,“ reče neki gospod slepcu.

„Me li gospod dohtar kliče?“ vpraša slepec plah.

„Ne, ali kakor ide vsaki za svojim prednikom: kdor pred pride, najprej, in tako po versti; jaz sem prišel za Vami, Vi morate iti pred menoj.“

„Sercé mi kopni,“ izdihne slepec in se vzdigne.

„No le pojte, oče! gospod dohtar naju čaka,“ reče deček in potegne slepega za seboj, ter ga potisne v izbo.

Vrata se zapró za slepcem in dečkom, in oba dva obstojita odkrita pred imenitnim zdravnikom, ki je stal sam odkrit pred njima.

„Prijatelj! s čim Vam morem postreči,“ vpraša veliki mož z ljubeznjivim glasom; in ko slepec, ves plah, nič ne odgovori, povzame zopet besedo prav prijazno: „Govorite, ljubi moj! ali vam morem koristiti v čem?“

Ubogi slepec pobesi oči, in vertí klobuk po rokah. „Oh moj dobri gospod! . . .“ zamomlja, ali bil je také ganjen, da ni mogel dalje.

„O moj dobri gospod!“ reče hitro deček, in vprè svoje černe in bistre oči v zdravnika, „moj oče so slepi; rekli so nam zvunaj na kmetih, da jih samo Vi morete ozdraviti; zato sva prišla s kmetov, peš, da Vas najdeva.“

„Ubogi mož!“ odverne zdravnik, pa pogleda slepca, in stisne male ročice dečku! „peš torej sta prišla, da me poiščeta. Vsedite se, ljubi moj! dobro je; odprite oči, da pogledam v nje; malo se obrnite proti svetlobi; dobro je, postojte malo na miru.“

„Mislite li, da mi boste mogli zopet dati pogled, dragi gospod?“ reče slepec, ki je komaj dihal.

„Upam, prijatelj, in skoraj mislim, da bi Vam mogel za gotovo obljubiti.“

„Gospod!“ reče slepec ves omamljen, „prosil sem

celo pot, da dobim denarja, da Vam ga ponudim; dobil sem štiri cekine, nate jih, to je vse, kar imam, ozdravite me, in dolžen Vam bom več, nego življenje svoje.“ —

„Plačali boste, kedar boste zdravi,“ odverne zdravnik ter s prijazno besedo slepčevo roko nazaj potisne; zatim pa pristavi: „Kje pa stanujete?“

„V kerčmi pri Brunu, na kraju Pariza.“

„Prijatelj! Vi morate v bolnišnico, tam Vam bo bolje, in meni bo lažje skrbeti za Vas. Zatim napiše hitro nekaj na listič in reče: Nate pokažite tole, in koj Vas bodo sprejeli. Pojte koj tje . . . Ali, lejte si, kaj boste pa počeli z dečkom tukaj?“

„Jaz bom stregel očetu,“ odgovori hitro deček.

„Tam tebe ne po treba, ljubi moj!“ reče zdravnik, „ter si posadí dečka na kolena. In s posebno prijaznostjo, ki mu je prikupila serca vsih otrok, kjerkoli jih je našel, počne s svojo belo roko gladiti črne in kodraste lase malega Overnjanca. — Tvoj oče bodo našli tam usmiljenih sester, ki so dobre in prijazne, in bodo skerbele za-nje; tebi bi bilo tam dolgočasno, ljubi moj!“

„Ali sam se vendar ne morem verniti domú, dragi gospod!“ reče serčno Peter.

„Tega tudi nisem mislil, da te nazaj odpravim.“

„Kaj pa bo torej iz mene brez mojega očeta?“ reče deček, in že mu solze stopijo v oči.

„Bi li hotel ostati pri meni?“

„Pri Vas?“ začudi se Peter, in vprè mokre oči v dohtarja.

„Da, preljubi moj! saj boš prav priden?“

„O gospod! saj sem djál očetu, da ste tako dobrega obraza.“

„Dobrim otrokom sem dober, mali moj prijatelj! Kako ti je pa imé?“

„Peter, dobri gospod! hočete li, da Vam ometem vse vaše dimnike? verjemite, to bo berž storjeno.“

In že se zasuče, kakor bi hotel sleči suktnjo. „To bi bilo kaj nepotrebno mesca malega serpana, in pri takej soparici, kakoršna je danes,“ odgovori dohtar, in ustavi gorečnost mladega ster-garja.

„Moj Bog! ali družega dela jaz ne znam,“ reče deček klaverno, in kakor bi se sramoval.

„Znaš li brati?“

„Čerke poznam, to Vam je vse.“

„Bi li bil zadovoljen, ko bi te poslal v hišo, kjer je več takih dečkov, kakoršen si ti, in kjer bi te naučili brati?“

„O to je dà, dragi gospod!“

„Dobro je, že velja! — Potem se oberne k slepcu, ki je ves čas ponižno molčal, in reče: „Prijatelj! Vam je li všeč, kar sva ukrenila z Vašim dečkom?“

„O gospod! pravili so mi samó, da ste imeniten in zveden mož,“ reče slepec, in solze mu zalijó oči in glas, „ali tega niso pristavili, da ste revežem previdnost božja.“

„Le zdravnik sem,“ zaverne blagi gospod, „in storim le, kolikor morem. Stopite za menoj pred mojo izbo, tam najdem svojega strežaja, ki mu imam nekaj naročiti, kar se Vas tiče.“

III.

Štiri mesece pozneje, nego se je zgodilo to, kar sem Vam ravno kar pripovedoval, in kar me je, ker sem bil priča, ganilo do solz, prideta k gosp. Dupuytrenu nekega dne čedno oblečen mož in ž njim deček, ki je imel ne ravno berhko, ali čedno in čisto opravo.

Kakor pervikrat počakata, da pride versta na nju; ko pa pride versta, ni bilo treba nikogar, da jih opomni; mož prime dečka za roko, pa plane

v dohtarjevo izbo, kričeč: Vidim, gospod vidim! in pade na kolena pred svojim dobrotnikom. Ravno tako tudi deček.

„Vstanite, prijatel,“ reče zdravnik, ganjen od tolike hvaležnosti, „klečati se smé samó pred Bogom.“

„Oh gospod! za-me ste Vi namestnik Božji; vi ste njegov sin, njegova podoba tu na zemlji; videl bom spet svojo ženo, svoje otroke; Bog Vas blagoslovi na vekomaj!“

„Dobro je, dobro,“ reče dohtar, ki se je hotel umakniti njegovej gorečnosti! „Vi ste, hvala Bogu, ozdravljeni; pustite torej, da ozdravim, če je mogoče, zdaj tudi one, ki čakajo zunaj v sobani.“

„Prišel sem, da Vam plačam,“ reče Overnjaneec, ter potegne iz žepa svoje štiri v papir zavite cekíne. Zdravnik prime papir, ga odviije in pogleda Overnjanca.

„Kako pojedete pa nazaj domú?“ vpraša.

„Kakor sem prišel; prosil bom vbogaime; ali zdaj bom vsaj videl pot, in bom blagoslavljal Vas.“

„Kaj pa Vaš sin?“ reče zdravnik, in pogleda Petra, ki je jokal v kotu.

„Moj sin tudi.“

Peter zaihtí.

„Ali se ti morebiti noče iti domú, da vidiš svojo mater?“ popraša dohtar, ter mu se prijazno približa.

Deček vedno le joče, in nič ne odgovarja.

„Povej mi, Peter! kaj pa bi rad?“

Peter vpre objokane oči v zdravnika, in ko vidi angeljsko dobroto na obrazu verlega moža, reče odkritoserčno. „Da nikdar Vas ne zapustim, da se naučim Vaše umetnosti, in da me ljudjé takó blagoslavljujejo, kakor moj oče Vas blagoslavljujejo.“

„Takó naj se zgodi, kakor ti želiš, moje drago dete!“ odgovori zdravnik, pa vzdigne v naročje dečka, ter ga nekolikokrat goreče poljubi.

Na to vzame iz miznice nekoliko cekinov, ter je zavije skupaj z onimi štirimi v papir; vse skupaj pa stisne Tadeju nazaj v roko rekoč: „Vašega sina bom jaz varoval; naredil bom iz njega moža, verlega moža. Je li Vam všeč?“

„Na kogar Bog dobrote siplje, tega ne praša, ali mu je všeč ali ne,“ odgovori Overnjanec z besedo, ki mu je prišla iz dna serca. —

Overnjanec se je vernil domú, njegov sin pa je kmalo doveršil potrebne šolske nauke, ter se potem poprijel ranarstva, in kmalo se je pokazalo, da bo enkrat vreden naslednik svojega slavnega mojstra. Imel je vse lastnosti za to, prvič hrepenečo željo, da mu se vsaka reč dobro izide, lastnost, brez ktere se ne opravi nič; nadalje plemenito in hvaležno serce; zatim je vedel povest o Vilimu Dupuytrenu, kakor dečku, in je videl Vilima Dupuytreña kakor moža, ki ga je podpiral. Čez vse pa je bila želja, da stori srečno ubogo družino v revnej vasi zraven Klermonta.

In kar je mlađ obetal, to je tudi postal.

Malega Overnjanca Bog ni zapustil.

III.

M e h o v o.

(Spisal F. S. Pirc.)

Veliko slovenskih pisateljev je že popisovalo prelepo kranjsko deželo; veliko pesnikov je popevalo njene lepote in znamenitosti, njene hribe in doline, jezera in reke, jame in votline. Koliko navdušenih pesmic, koliko vnetih spisov in popisov se nahaja po raznih slovenskih časnikih in knjigah — od v nebó kipečega Triglava, od ponosnega Nanosa, od

bistre Save, od rajskega Bleda, od prečudnega jezera cirkniškega, od vsemu svetu znane jame postojnske! Gorensko in Notranjsko je že vsakemu znano do malega — le na Dolensko so se pesniki in pisatelji premalo ozirali, le Dolensko je še precej zanemarjeno. To pa nikakor ne za to, kakor da bi ta del Kranjske ne imel primernih reči in zanimive snovi za popis, kajti ravno Dolensko je najbolj znamenito, vsaj v zgodovinskem oziru. Tu nahajaš kraje, kjer so naši slavni prededje in očetje junaško kri prelivali v ljutih bitvah proti sovražniku imena kristjanskega — proti kervoločnim Turkom.

Vsako mesto, vsaka vas hrani zanimive pripovedke iz bojov proti turškim četam, ki so našo milo slovensko domovino redno skor vsako leto, zdaj v večih, zdaj v manjših trumah, — vselej pa z divjo kervoželjnostjo in ljuto besnostjo obiskovale, požigaje vasi in sela, razruševaje gradove, samostane in cerkve. Koliko rodovitnih polj so poteptali, koliko travnikov pomendrali, koliko nedolžnih otročičev pobili, koliko obnemoglih starčekov pomorili! Device in žene so oskrunjevali, čverste mladenče in junaške možake pa seboj v britko, terdo sužnost odpeljevali.

Proti vsem tem stoletnim nadlogam in revam so stali krepki Dolenci, kakor nerazrušljiv zid. Res čudimo se, da niso obupali v tolikih mnogoletnih stiskah. Pa bili so pravi kristjanje, goreči domoljubi in zvesti državljani. To jim je dajalo moč in pogum. Ko so drugi narodi za herbtom naših prededov v miru živeli in se izobraževali, takrat so naši hrabri očetje za nje, za njih mir in blagostanje kri prelivali in — smemo reči — zdatno primogli rešiti vero Kristusovo, pa omiko in prosveto evropsko. Gradiva in snovi tedaj za popevanje in popisovanje Dolencu nikakor ne manjka — trebalo bi le pripravnih in sposobnih pisateljev, da bi se ozerli tudi na dolensko stran.

Namenil sem se v sledečih versticah popisati kraj, ki gotovo ni najmanj znameniten na Dolenskem, namreč Mehovo z mehovskim gradom, ki sem ga pred nekaj leti z ljubimi tovarši obiskal; nikdar ne bodem pozabil prekrasnega razgleda, ki se mi je razglenil pred očmi.

Vreme je bilo kaj ugodno, ko smo se pred solnčnim vzhodom odpravili na pot; nebó je bil jasno kakor ribje okó; zvezdic je še mnogo migljalo na nebem oboku in bleda luna je plavala med njimi, kakor skerbni ovčar koraka med ovcami.

Kako smo gori hodili, tega ti dragi čitatelj, ne bom razlagal; le to ti omenim, če ne veš, kakošen je Mehov, da se prav lahko brez vse nevarnosti in brez vseh pripomočkov gori pride. Ni se treba ukvarjati niti plezati, kakor po nekterih gorah. Tudi ni tako visok, kakor si ga znabiti misliš, ampak je prav pohleven hrib. Prelepi razgled iznad Mehovega ne dela toliko visočina, kakor pripravna lega, kajti stoji čisto sam. Hrib je na južni plati, proti Gorjancem, gol pa s travo lepó obraščen in pripraven za pašo, na severni strani proti Novemu mestu je pa z drevjem in šumo gosto preraščen.

Solnce je ravno vzhajalo in pred seboj podilo nočne teme, ko smo dospeli do verha. Jutranja zarja je zlatila iztočno nebó. Mile pevcice so jele žvergoleti v nebrojnih akordih.

Narava je vstajala v nježnem kinču k novemu življenju in na novo delo.

Kdo bi se tu gori ne čutil navdušenega in povzdignjenega? Kdo bi tu gori ne izdihnil prav iz serca: Bog, kako velik si Ti! Narava, kako krasna, kako mnogolična, kako čudotvorna si ti! Srečni sin planin, ne zavidaj bogatega meščana, niti ošabnega teržana, srečnejši od obeh si ti.

Res ni bila slaba misel, sezidati tu gori grad in v zdravem zraku prebivati. Da, mehovski gospodje

so imeli bolji okus nego tisti, ki so čez Gorjance cesto delajoči najhujše klance poiskali. Pa kje so časi, kje so dnovi! Mogočni vitezi mehovski — slavni Lenkoviči, nekdanj strah in groza kervoločnim Turkom — ni jih več. Tu so nekdanj gopodarili, tu so opasovali britke meče, tu zasedali čile konjiče, ko jih je domovina klicala v boj zoper sovražnika. Tu so v mirnih dneh po slavnih bitvah počivali med svojo družino. Tu je boja vajeni oče pazljivo sinu pravil o slavnih činih svojih dedov in očetov svojih — ter navdajal mlado serce s pogumom in serčnostjo.

Ali prešli so časi in vse se je spremenilo. Ni več mogočnih Lenkovičev, le njih neumerljiva dela živé in ne bodo nikdar pozabljivosti zapadla. Močni nepremagljivi grad, nekdanj nerazrušljiva jez proti sovražnim četam — je zdaj razvalina, stanovališče gadov in ponočnih sov. Tam, kjer so se nekdanj šetale blagoselčne gospé in nježne gospodičine, tam raste zdaj šuma in germovje. Tako je vse posvetno, ves lesk in blišč, vsa čast in slava. Danes je, jutri ga ni; danes cvete, jutri umira. Le blagi čini in koristna dela ostanejo. Le venec zaslužene slave vedno zelení in se nikdar ne ospé.

Te in enake misli so mi rojile po glavi, ko sem na razpadlem stolpu sloné zamišljen pred sé stermel. Pa vzemimo raji dalekogled v roke in poglejmo po okolici, kajti solnce je že izšlo, že nam pošilja zlate žarke in „Mesto“ in vasí se razvijejo pred nami v čarobnih barvah.

Obernimo se najpred na južno stran. Tu se ne vidi daleč, ker Gorjanci zapirajo razgled v pokrajine Belokranjcev in sosedov Hervatov proti Metliki, Černomlju, Kolpi, Karlovcu itd. Med Gorjanci in Mehovom je lepa, rodovitna dolina. Na enem koncu proti zahodu stoji vas Germ, na drugem je vas Konec tik hriba Kremena. Na vzhodu vidiš Vino vas, ktera je veliko terpela zadnja leta zavoljo po-

gostih nesreč, ki jih je vzrokopal ognjeni požar, tako da si bodo že sicer ubogi Vinovaščanje težko zopet opomogli.

Na severni strani pod goró je drugi hribec, Osterc po imenu, čisto špičast, kakor tudi že ime kaže, skoraj tak kakor Mehov, samo veliko niži, ravno nad Koroško vasjo. Verh Osterca, Kremena in hriba nad Vinovasjó se vidijo iznad Mehovega še rovi in okopi od takrat, ko so Turki grad oblegali.

Pa krasen je pogléd proti severju in vzhodu. To ti je dolenski Veršac! Reči smeš, kar je Vodnik, o Veršacu pel: „Na Mehovem doli sedi, in prekrasen svet se ti odprè.“ Tam gori na severo-zatočni plati gleda sivi, v nebó kipeči Triglav vsem kranjskim goram čez glavé, kot stari gospodar, ki zvesto čuva, kako se vedejo njegovi sini in vnuki — gleda, kaj delajo Slave sinovi, ter kliče tudi Dolencu, da naj ne bode zaspan, naj se vendar zavé roda svojega, naj vendar že začne ljubiti milo domovino slovensko — naj spoštuje slavno majko Slavo. —

Od Triglava na zatočni strani se vleče dolgo potegnjena Jelovca, kot stara zgerbljena majka. Malo niže doli vidiš obrestnega Ižanca, Krim nad Igom; za njim Koronška nad Cirknico, ki mu drugi sini roke podajajo, dokler se stegnejo v Kočevje in nad Kočevjem hitijo proti Gorjancem. Tu nad Kočevjem kima kot verli Slovenec sv. Peter v žužemberški fari z malo cerkvico na verhu. Po njem ugibajo Dolenci vreme. Kedar ima sv. Peter kapo, to je, če je v megli ali oblacih, takrat pravijo, da bo deževalo. Če se pa sv. Peter smeje, to je, če je jasno in lepo okoli njegovega verha, nadjajo se lepega vremena. Niže doli se vidijo Hinski hribi, malo spredej Trata nad Toplicami. Tu sežgejo oglja, Bog vé koliko. Trata se stega in sega z daljnimi vnuki nad Polanami in Čermošnicami, ki so pa čisto ponemčene, do terdih Kočevarjev v „Stoken-

dorfu“ z malo cerkvico, — tje doli do semiških hribov.

Na vzhodni strani Triglava ti stermé sivo-beli Grintovec in kamniške planine naproti; dalje tuhinske planine, ki se vlečejo med Kranjsko in Štajersko do Brasloveč; potem Kum, glavár dolenskih gorá. Ta se ti kaže s prostertima rokama in tako zapira pogléd na Gorensko.

Tu na levi (zatočni) strani glej Wagensberg, pa ne zabi, da njemu za herbtom stoji tisti grad Wagensberg, kjer je slavni naš rojak Valvazor pisal neprecenljivo knjigo, ktereje je naslov „Ehre des Herzogthums Krain.“ Če obišeš grad Wagensberg, videl boš, da se je jako spremenil po okusu sedanjih dni, samo soba, v kateri je neumerljivi Valvazor pisaril v čast in prid domovine svoje, samo ta se ti še kaže, kakor je bila njega dni.

Malo niže vidiš Primskovo, lep špičast hrib s cerkvico. Od Primskovega na desni imaš Zaplaze, božjo pot Dolencev. Še bolj na desni imaš višnjegorski grad v razvalinah na stermem griču.

Na vzhodni strani podaja velikan Kum, kot verli Slovenec roko slovensko-štajerskemu hribovju. Kmalo za njim vidiš proti severo-vzhodu štajerske hribe nad Zidanim mostom, ki zijajo s preterganim žrelom semkaj in si stojé nasproti, kakor bi se bili toliko pretergali, da pusté vsaj slovensko Savino v slovensko Savo, in da odpró železnici pot v belo Ljubljano in v kraljevi Zagreb. Dalje proti Hervaškemu se vlečejo ponižni slovenski Artiči nad Brežicami do hrabrih bratov Hervatov. Pa tu jim naši Gorjanci pot zapró.

To je dalji obzor z Mehovega.

Sedaj pa se razglej še malo po bližnji okolici. Ako pogledaš raz Mehovo doli malo okoli sebe, spremeni se ti cela novomeška okolica v lepo podolgasto dolino na tri vogle. Na južni strani imaš naše

stare Gorjance; na južno-zahodni plati Lubno*) in kočevske planine; na severo-vzhodni strani pa sv. Anó v mirnapeški fari; dalje Hmelnik, grad grof Koroninjev. Od tega grada imaš kaj lep razgléd na novomeško okolico proti Mirni peči, Trebnem, itd. Celó Klek, po ljudskem mnenji zbirališče copernic, se vidi! Od Hmelnika dalje proti severu imaš prelepo Terško goró, krasno vinsko ogorje, veselje in radost Novomeščanov, ki imajo gori svoje nograde. Verh Terške goré stoji zala cerkvice, posvečena Materi božji; zidali so jo zatiški mnihí na tak ugodnem kraji, da jo vidiš na daleč od vseh strani—od Brežic gori in iz kačje rídi doli. Tu mora vsak prítèrditi, da so naši predniki tudi vedeli, kaj je lepó.

Spodej pod Terško goró vidiš Stari grad, nekđaj precej močen, samostojen gradič, sedaj last domoljubnega otoškega grofa. V Starem gradu je neki še starih slovenskih knjig. Dobro bi bilo, da bi jih kak slovenski učenjak preiskal in je pogube otel; znabiti bi se kaj našlo, za kar bi bilo škoda, ko bi se pogubilo.

Še dalje proti vzhodu se ti sveti Viniverh nad Belo cerkvijo, potlej še bolj na desno Bučka, Raka in drugo ogorje proti Leskovcu. Cela ta plat od Hmelnika proti jutru so zgoli vinske gorice. Najboljšo kapljico daje Terška gora pa Gerčevje. Okoli Rake ne vidiš nič družega kakor nograd poleg nograda. Na Raki imajo tedaj veliko vina, pa imajo le malo vode, za to je med ljudstvom pregovor, če kdo na slabo vodo godernjá: „Pojdi na Rako, tam imajo dosti dobre vode!“

To ti je obrežje lepe doline. Pogléd po

*) Lubno je kaj čudna gora. Ondi je prvo zelenje spomladi, pa vino je vendar le kisló, kakor eviček. Kako je to? — Lubno nima vode, pa ima votline, kjer so neki človeške ribice.

krasni šent-jernejski ravnini zapira Tolsti verh; vidi se je samo majhen del. —

Cela ta dolina ali okrajina je dolga 6 dobrih ur, široka pa po največem tri ure, semtertje več ali manj. Sama na sebi je hribčasta, le malo ravnin nahajaš, če hodiš po njej, tako da imaš na vsakem homcu nov svet pred seboj. Če jo pa pogledaš tu doli z Mehovega, vidi se ti velika planjava. Homci zginejo; hoste, njive, travniki, vasi, vinogradi — vse to ti leži pred očmi, kakor bi bila ravnina, ki jo prestriže le počasna Kerka. Ona pa leze in se vije zdaj sem, zdaj tje, kakor da bi htela napojiti celo planjavo, v resnici pa se vije le za to, ker jo ovirajo homci. — Res, čudna previdnost božja, ki napaja z eno reko toliko krajev!

Sredi te planjave imaš ravno pred seboj Novo mesto, katero so lani zbog petstoletnice njegovega obstoja po najvišem dovoljenji Njih Veličanstva cesarja Nemci prekerstili v staro ime „Rudolfswerth“ ali po slovensko: Rudolfovo.

Novo mesto stoji na polotoku tužne Kerke, na prijaznem holmu. Verh holma je čedna in prostorna, kapitelska cerkev v gotiškem slogu. Glej! kako lepo se vidi veliki terg po dolgem, lahko bi ljudi seštel, ki hodijo in se šetajo gori in doli. Lepo se vidi tudi samostan domoljubnih oo. Franciškanov, ki že mnogo let izgojujejo dolensko mladež. To so ti prav verli gospodje v vsakem oziru. Prepričan sem, da njih hvaležni spomin živi v sercu vsakega poštenege mladenča in moža, kateri je imel priložnost, pri njih omike in vednosti se učiti. Gg. oo. Franciškanani pa tudi vso čast zaslužijo, kajti oni se ne trudijo za blagor mladeži, kakor nekteri plačani učitelji, katerim je bolj za denar mar — ampak oni učé iz same ljubezni do bližnega, brez sebičnosti, ne gledé na lastno korist, ampak le na blagor in napredek dijakov, njih skerbi izročnih. Zató se je gotovo čudno

zdelo vsakemu, kdor pozna novomeško gimnazijo in nje neobhodno potrebo za dolensko stran, ko je pred malo časom neka merzla sapa od severa pripihala in htela uničiti Dolencem tako važen in dobrotljiv zavod — menda zato, ker so gospodje učitelji, očetje Frančiškani, verli rodoljubi in ker tudi dijake v narodnem duhu podučujejo, bolj kakor se to godi na drugih slovenskih gimnazijah. Pa sovražna burja je potihnila, gimnazija še stoji, gg. Frančiškani so še učitelji in Bog daj, da bi bili še mnogo let! Slava dvema vse časti in vsega spoštovanja vrednima gospodoma, ki sta to reč tako krepko poprijela, gerde, nepravilne naklepe tako moško uničila in prašanje o obstoju gimnazije tako ugodno rešiti pripomogla. Naj mi ne zamerita, da jih tu očitno imenujem slovenskemu narodu: ta dva verla gospoda sta milostljivi proš Arko in pa tačasni župan vitez Fichtenau. Slava jima od hvaležnih Dolencev!

Precej poleg samostana stoji samostanska cerkev, ktero so gg. Frančiškani kljub slabim letom vendar lepo opravili in ozalšali in še nov zvonik postavili s pripomočjó dobrih ljudi; kar nam lepo priča, kako velik upliv imajo častiti očetje med ljudstvom.

Z dalekovidom smo še marsikaj po „Mestu“ prav na tanko razločili, kakor gimnazijalno poslopje, ki stoji poleg klosterske cerkve prek ulic itd. Pa ne bom dalje opisoval manj važnih reči, da te, dragi bravec, preveč ne utrudim. Rečem le, da Novo mesto ni zadnje slovenskih mest, posebno zdaj ne, ker ima tudi narodno čitavnico, po kateri se bo duh slovenski krepko razvijal in razširjal po prijaznih pokrajinah dolenskih. Upamo, da stoji mlada hčerka Slovenije na krepkih nogah, da je ne bo omamil vsak neprijazni vetrič, niti jo usmertilo sovražno kljubovanje. Da se to nikdar ne bo zgodilo,

porok so nam značajni možjé, ki so se domači na-
pravi na čelo postavili.

Pa poglejmo še nekatere druge reči tam doli; ozrimo se še malo po krasni okolici. Tam-le proti severo-zahodu, v kotu je Bavta vas, prav za prav moralo bi se reči Bavtara, kajti ondi je prehod čez Kerko in v turških vojskah je bila tu bavtara (Falle Citadella), ker tu so branili Turku čez Kerko. Rovi se še vidijo. Precej zraven je gora (sedaj no-
gradi) Straža, od koder se lepó vidi do Novega mesta. Tu so stali na straži in od tod ime. Smemo reči z Vodnikom:

„Od nekdanj stanuje tukaj moj rod;

Če vé kdo za druž'ga, naj reče od kod?!“

Dalje v kotu nad Prečino se vidi star grad, Luknja (Luegg) imenovan. Ta grad res ni nepodoben unemu enacega imena na Notranjskem — vendar ni tako terdno in derzno zidan. Zanimiv je zbog tega, ker ondi pride rečica Temenica tretjič izpod zemlje. Ta vodica izvira izpod Wagensberga, gre za sv. Ano v Ponikvah v tla; v Mirni peči zopet na dan pride, pa se kmalo verne v podzemeljsko strugo in v Luknji se zopet prikaže. Par korakov od skale, iz ktere hahljá, že goni mlin z več tečaji.

Pod nogami doli imaš Ruperčverh, tudi staro grajščino. Zidali so jo kostanjevški mnih. Tako lepo v ravnem se ti vidi, pa vendar je precej na visokem, kajti vidiš jo skoraj, kakor Terško goró, od vseh plati. Oh pa ta-le lepa dolina pod goró podgrajske fare, kak lepe njive v sredi njih, na homcu pa cerkvice sv. Marjete v Jurni vasi Poganice imaš kar pod nogami. — To ti je razgled iznad Mehovega.

Vodil sem te, mili bravec, po zmer ožih krogih; razkazal sem ti blizo vse, kar se vidi iznad „grada“. Prišla sva do središča najinega razgleda; naj ti tedaj končno še nekaj čertic povem iz zgodovine mehovskega grada in njegovih nekdanjih lastnikov.

Pleme mogočnih gospodov mehovskih se nahaja že v najstarih časih. Ta rodovina je več stoletij cvetela na Kranjskem. Čislali so jo kaj visoko, pa tudi bali so se je. Kako mogočni so bili mehovski vitezi, pripoveduje nam slavni zgodovinar Schönleben, ki piše, da se je nek Albrecht iz Mehovega leta 1198 podstopil, Beli III. kralju ogerskemu na meji več terdnjav napasti in vzeti. Leta 1250 nahajamo tri mehovske gospode v nekem pismu podpisane, namreč: Manharda, Ulriha in Alvinga. Poslednji je bil še leta 1292 lastnik Mehovega.

V 14. in 15. stoletji sicer ni bil grad vedno v posesti Mehovčanov; vendar stari letopisi in listine iz tistih časov pričajo, da je bila ta rodovina noter do leta 1554 na Kranjskem in da je ravno leta 1554 nek Konstantin Mehovski na Mehovem umerl. Obširno posestvo Mehovskih je prišlo včasih drugim gospodarjem v roke, namreč v najem za dolg. Tako je bil leta 1373 goriški grof Albrecht gospodar na Mehovem. Potem pride Mehovo mogočnemu grofu celjskemu Hermanu v last. Herman da Mehovo svojemu sinu Frideriku. Po propadu celjskih grofov pride grajščina Mehovo avstrijskim nadvojvodom in pozneje drugim v last. Ob času našega zgodovinskega Valvazorja (v drugi polovici 17. stoletja) je grof Janez Ernst Paradeiser gospodoval na Mehovem.

Dvakrat, namreč leta 1515 in 1602 so se kmetje, mehovski podložniki, spuntali zoper svoje gospode.

17. maja leta 1515 pridere četa puntarskih kmetov v „grad“ in pahne tadašnje posestnike Baltazarja in Miklavža Mündorfa z dvema drugima vitezoma, ki sta tačas ravno na Mehovem bivala, čez zidovje doli po skalovji. 15 plemenitnikov, ki so prihiteli na pomoč, pobijejo razkačeni kmetje, jim glave odsekajo in čez zid pomečejo. Ljutost kmetov je bila toliko, da so tudi dva še majhina sina Bal-

tazarjeva pričo njune matere grozovito umorili, na zadnje pa še ubogo gospo nago iz grada spodili. Druga puntarska derhal jo je pred gradom s kiji sprejela in ubila; samo hčerka se je rešila. Pesterna je rekla, da je deklice njeno, in tako so ji kmetje pustili pobegniti iz grada.

Drugi punt je bil leta 1602. Ta ni bil tako ljut in ni toliko škodoval gradu in njegovim prebivavcem, kakor prvi, akoravno so kmetje zapodili Uskoke, ktere je bil tačasni posestnik Mehovega Karol Jurič zoper kmete nahujskal in našuntal. Od blizo 100 Uskokov, ki so bili Juriču na pomoč prišli, jih je komaj kakih 10 pete odneslo za Gorjance, kjer so imeli svoje naselbine. Kmalo po tem se je grad popustil in zapustil in je menda že blizo 200 let v razvalinah.

Kar se tiče imena „Mehov“, nočem se spuščati v obširne jezikoslovne preiskave; omeniti hočem samo ljudsko pravljico o izpeljavi tega imena, kakor jo je g. Navratil l. 1866 v Glasniku razglasil:

Turki so nekdam terdni grad oblegali, pa ga niso mogli nikakor upleniti, nakanijo ga torej izstradati. Več mesecev ga že oblégajo. Kar jim veržejo vitezi iz grada tele na meh oderto, polno pšenice, češ, to nam je bil . . . zadnji živež. — Turčin je pa mislil, kaj, še toliko imajo živeža, da pitajo s pšenico celó telečje mehove! — in jo potegne z dolgim nosom od tam. Po telečjem mehu pa so bili nadeli temu gradu potem ime Mehovo.

Mehovo je bilo o turških napadih imeniten grad in straža za dolensko stran, posebno za novo-meško okolico. Ko so se Turki na Gorjancih prikazali, hitro so na Mehovem zapalili germado, ki je bila že pripravljena za take nevesele primerke. Ko se je na Mehovem ogenj pokazal, začeli so se po okolici zbirati fantje in možaki v brambo očetnjave proti nevernikom Pa-ne le to; tudi na Hmelniku,

na drugem kraji okolice novomeške, so precej ogenj napravili, ko so na Mehóvem plamen zagledali, in tako naprej proti Ljubljani in Celju. Ti ognji po hribih so nadomestovali sedanje dalekopise ali telegrafe in so se za to tudi zvali: ognjeni telegrafi. Le na ta način je bilo mogoče dobiti zdatne pomoči.

Enkrat so Turki, tako mi je pravil postaren mož, Mehóvo oblegli. Ko je v gradu živeža zmanjkalo, djali so v top meh pšenice in potem strelili. Turki so djali: „Tega grada ne bomo zmagali, tako dolgo ga že oblegamo in na-nj streljamo, pa mu vendar ne moremo do živega priti — morajo še dosti živeža imeti, ker s pšenico streljajo. Hajdimo naprej.“ Turki so grad pustili in odrinili.

Zdaj pa h koncu še nekaj opombic: Pri farni cerkvi imajo zvon (okoli 1 centa). Pravijo, da je še iz grada, to da ta je mlajši, ima namreč napis: „Me fecit Ferdinandus Eisenberger Labaci 1668.“ Ta zvon mora biti od cerkvice, ki je stala pod gradovim ozidjem na južni strani, kakor kažejo še razvaline, tudi kosti še ležijo okoli. Ta cerkvica je bila gotovo po razpadu grada zidana, kajti Mehovski so imeli kapelo doma; prec pod zidom gotovo tudi niso zidali poslopja. Tudi ena podoba Matere božje je od zgor v mehovski cerkvi. — V Stopičah imajo en kelih z grada. Ta je majhen, ob sredi ima debelo kroglo in letnico 1540. — V Dolžu, podružnici stopiške fare, so cerkvena vrata z grada. Narejene so neki iz hrastovega lesa. — V Koroški vasi ima kmet Gornik v hiši strop z grada, ki je neki prav lepó izrezljan, lepo okinčan, iz jelovega lesa. Dalje en ošpetelj, o katerem pravijo, da je bil zadnje ključarice na gradu. Imeli so ga pri več rodbinah kot star spomenik. Neka stara žena dala ga je Kulavčevi hiši; ondi ga je kupil g. kontrolor v Novem mestu. Naj bi ga skusilo dobiti kranjsko zgodovinsko društvo. Ošpetelj je iz domačega platna.

Rokavi so zgorej prav široki, do komolca tanko nabrani in prešepani. Od komolca so bolj ozki in prav lepó štikani. Za pestjó so taceljni iz špic, 4 perste široki. Naj si je ali ni iz tistih časov, star je gotovo in podoba stare noše.

Ko smo po preteklih treh urah dobro ogledali krasno okolico, odpravili smo so spet na odhod s serčno željo, da bi se kmalo spet sešli na Mehovem.

IV.

G r o m i n s t r e l a .

(Spisal Fr. Marn.)

si ste že videli ne le enkrat, ampak Bog vé skolikrat že, kako se bliska in ste slišali germenje; ali le malokdo si je upal premišljevati, kaj da sta blisk in grom in odkod da sta. Zdelo se je pač marsikomu nemogoče, da bi mogel človek, nezmožna stvar, razumeti in spoznati, kaj da je močna strela, ki šviga iz oblakov s toliko svetlobo in s toliko močjó, kaj doneči grom. Pa, dragi bralci! Bog je dal natori blisk in grom, dal je pa tudi človeku razum, da premišljuje in si pojasnuje čudovite prikazni, ki ga obdajajo v življenji. Da spoznate v tej reči pravo in se odkrižate vseh praznih misli, berite pazljivo, kar naš učé o tem razumni in izvedeni možjé.

Jantar ali burčen se imenuje podzemeljska smola, ki jo sem ter tje, zlasti na bregovih severnega morja, po malem pa vendar tudi drugod izkopavajo.

Ta smola ni tekoča ali pa mehka, kakor druge, ampak terda je ko kamen, kerhka in zeló steklu (glažovini) podobna.

Videli ste jo že gotovo, če prav niste vedeli, kaj da je; gospoda ima cevke svojih tabačnih pip na koncu, ki se v usta jemlje, veči del z jantarjem ozaljšane.

Že pred več ko dva tisuč leti, torej še pred Kristusovim rojstvom, so poznali učeni ljudjé jantar in njegove lastnosti. Že takrat so vedeli, kakor nam spričujejo stara pisma, da se, ako kdo košček jantarja s suknom ali z volno dergne in ga potem papirnim obrezkom, nitkam, majhnim slamicam ali pa drobnim kroglicam iz bezgovega steržena približa, te reči vzdignejo, jantarja poprimejo, pa kmalo spet odpadejo, potem pa se še enkrat k njemu vzdignejo, ali pa še večkrat, če so mu dosti blizo. Ravno to se opazuje in poskuša tudi lahko s smolo, s steklom, z žveplom in s pečatnim voskom.

Ako pa vzameš kaj daljo stekleno cev, jo dobro dergneš s suknom ali pa z mehkim usnjem in se jej potem s perstom približaš, pa boš videl, kako ti bodo skoraj pol palca daleč iskre iz cevi v perst odskakovale in vselej, kedar se bo iskra pokazala, boš slišal tudi neko peketanje ali pokljanje. Ako to v temi poskusiš, bodeš prav na tanko videl svitle, višnjeve iskre.

Še celó ako mačko v temi proti dlaki po herbtu gladiš, lahko zapaziš, da bodo višnjeve iskricice iz dlake odskakovale.

Iz tega vidite, da mora v jantaru, v steklu, v smoli, v pečatnem vosku in tudi v mačkini dlaki nekaj biti, kar ima te čudne lastnosti: neka skrivna moč, ki se še le po dergnjenji prebudi, kajti ako ne dergneš, ne boš od vsega tega nič zasledil. Kaj da je v teh truplih, da iz njih iskre švigajo, da koščike papirja in majhne slamice k sebi priteguje, tega

učeni ne povedó, ker sami do dobrega ne vedó; nekteri vendar mislijo, da je v njih razširjena neka nevidljiva tekočina, ki jo po gerškem jeziku imenujejo elektrika, za tó ker se jantarju, na katerem so stari Gerki najprej zapazili te lastnosti, v njih jeziku pravi elektron.

Elektriko bomo tudi mi imenovali to skrito, spijočo in čudovito moč, trupla pa, v katerih je elektrika, bomo imenovali električne.

Elektrika ima tudi to posebnost, da se dá z ene stvari prepeljati ali prevoditi v druge. Kedar steklo s suknelno cunjo dergneš, ne zbudi se samo v steklu elektrika, ampak preide tudi v cunjo, tako da prikazuje cunja ravno tiste lastnosti, kakor steklo. Tudi železo postane električno, če se ga z električno stekleno cevko dotakneš.

Vendar elektrika ne preide v vsako stvar, takó n. pr. ne bodo steklene posode, smola, pečatni vosek, svila i. t. d. nikdar električne, če se jih še tako dolgo z električno cevko dotikaš. Tista trupla, ktera naglo in poželjivo sprejemajo elektriko ali pa jo prevajajo iz ene stvari v drugo, imenujemo dobre vodnike elektrike, tiste pa, ki jo le počasi ali pa celó ne sprejmó in le slabo prepeljavajo, imenujemo slabe vodnike. Dobri so zlasti vse kovine: železo, jeklo, kufer, bron, svinec in srebro, potlej voda, živalska in človeška trupla, zeleno drevje, vlažni zrak in še družih več; najslabši pa so: steklo, različne smole, svila, pečatni vosek in druge reči.

Posebno pa je tudi to, da eden in isti vodnik veliko rajši sprejme in prevodi elektriko, če je podolgast in na koncu oster ali špičast, kakor pa če je okrogel ali tumpast. Špičasti dobri vodniki so torej najboljši; oni ne pritegujejo elektrike k sebi samo od blizu, ampak tudi od daleč.

Električna iskra je svetla in gorka; njena svetloba pa ni lepo bela, ampak bolj višnjeva; da ima

tudi gorkoto v sebi, vidi se iz tega, da vžge smodnik, ako se va-nj napelje. Ima pa tudi moč, ako namreč pred perstom deržiš kos papirja in se električnemu truplu približaš, da bode iskra papir prebodla in ti švignila v perst.

Povedal sem vam do zdaj, da je v nekterih stvaréh neka moč, ki se elektrika imenuje, da iz električnih trupel švigajo iskre in da se čuje vselej, kedar se iskra pokaže, tudi neko derskljanje ali prasketanje, da se da elektrika prevoditi posebno v nektera, če tudi precėj oddaljena trupla in da ima ta električna iskra tudi moč in gorkoto.

Dragi bralci! poglejmo na nebo, kedar germi in treska. Hipoma se posveti, iz oblaka švigne dolga in debela iskra, se zavijuga proti zemlji in vdari najrajša v tista trupla, ki so elektriki najbolji vodniki: v visoka drevesa, v železo, v rude sploh in v vse vlažne stvari. Kar sem vam pripovedoval o elektriki, (česar se pa tudi sami lahko prepričate), to opazujemo tudi, kedar se bliska in germi. Ni torej čuda, da so že od nekdej mislili učeni ljudjé, da blisk in strela nista nič družega, kakor velike električne iskre in grom nič družega, kakor tisto pokanje, ki se čuje, kedar električna iskra preide iz enega trupla v drugo. Tako so mislili précej, ko so se bolj na tanko seznanili z lastnostmi elektrike, tako mislijo še zdaj, in ne brez gotovih vzrokov, ker oni umejo s pomočjó nekterih strojev ali mašin dobiti tolike električne iskre, da se od njih soba posveti in da počí, kakor bi s pištolo strelil; iskre, ki imajo toliko gorkote, da celó steklo stopijo, in toliko moči, da ubijejo manjše živali in so nevarne tudi ljudém.

Pa učeni še z vsem tem niso bili zadovoljni; kajti njim ni dosti samo ugibanje, oni se hočejo vsake reči tudi prepričati in zató ne dajo si mirú, dokler niso svoje reči gotovi. Oni hočejo vse, kar terdijo, tudi dokazati, za to pa jim je treba veliko

premišljevanja in mnogoverstnih poskušinj, ki jih učé, ali imajo prav ali ne.

Pred več ko sto leti je živel v Filadelfiji na severnem Amerikanskem mož, ki se je veliko s to rečjó pečal, Benjamin Franklin po imenu. Različne poskušnje so ga preverile, da so na koncu ostra in špičasta trupla za električno veliko boljši vodniki, od štulastih in tumpastih. Mislil si je potem: ako je v nevihtnih oblakih električna nabrana, morali bi jo dobri vodniki, n. pr. dolge, železne palice, nasajene verh najviših poslopij, na-sé potegniti in na zemljo prevoditi, tu pa bi se potem lahko spoznalo, ali je električna v oblakih, ali ne. Ves nemiren je komaj čakal, da bi bil dodelan visoki zvonik, ki so ga takrat v Filadelfiji zidali. Hotel je verh stolpa nasaditi dolgo, na koncu špičasto železno palico. Če bi ob nevihti, kedar se na nebu bliska in germí, spodaj iz palice železne iskre švigale, tedaj bi bilo dokazano, da je električna v oblacih. Ali zidanje je predolgo terpelo. — Franklin se je naveličal čakati, in jel je premišljevati, ali bi se ne dalo to znabiti kako drugače poskusiti in kmalo jo je uganil.

Mislil si je: ker je tu gledati samo na to, da se dober vodnik električni oblakom dovolj približa, moral bi zmaj (drakon), kakoršnega otroci v višave spuščajo, tudi prevoditi električno na zemljo, da bi le dosti visoko segel in pa da bi bil na dobrem vodniku privezan.

Zdaj ni mogel dalje sterpeti; vzame dve tenki in lahki železni šibici, dene ji navskriž in ji pregerne s svilnato ruto, in pri prvi nevihti gresta poskušat, on in pa njegov sin, (drugemu ni nobenemu nič hotel razodeti od svojih namer, ker se je bal, da bi se mu ne posmehovali, ko bi mu izpodletelo). Ko prideta iz mesta, spusti svojega zmaja in veter ga odnese v višave. Spodnji konec vervice, s katero je zmaja deržal pa priveže s svilnatimi nitmi

tako, da ni segla vervica do tal, ker je vedel, da svila ne vodi elektrike, ker sicer bi mu vsa elektrika po vervici v zemljo splavala, brez njegove vednosti. Oblak, ki je veliko obetal, se vleče mimo, toda od elektrike ni na vervici ne sluha ne duha; pripodé se drugi, ali električne iskre le ni. K sreči pade med tem nekoliko dežja, in kmalo zasliši Franklin na koncu vervi znano peketanje in pokanje. To mu da spet pogum, približa se vervici s perstom in glej iskra švigne iz nje, in potem jih pride kmalo več. Zakaj pa prej ni bilo toliko časa nič? Vzrok je bil v tem: Vervica je bila iz konopnega prediva, ki pa ni ravno najboljši vodnik elektrike; zato se je ni moglo v vervi toliko nabrati, da bi bile iskre iz nje odskakovale; ko se je pa vervica zmočila, je splavalo po vodi, ki se je v nji nabrala, toliko zračne elektrike, da so spodej iskre švigale, ker voda je, kakor že veste, eden najboljših vodnikov elektrike. Franklin je poskušal to meseca junija leta 1752, torej že pred več ko sto leti. Potem so poskušali tudi drugod na razne načine, pa povsod z enakim vspehom. Neki Romaz je tudi z zmajem poskušal, kakor Franklin; ali da je boljšega vodnika imel, zató je vervico z železnim drotom ovil in glej, dobil je strele neverjetne velikosti, ki niso bile samo iskre, ampak prave strele, — ognjeni plameni po palcu debeli in po deset čevljev dolgi. Prej ko v eni uri, je videl več kot 30 tacih in manjih brez števila.

Pokalo je tako, ko so te iskre švigale, kakor bi s pištolami streljal.

Take poskušnje pač jasno dovolj spričujejo, da so nevihtni oblaki električni, da ni blisk nič družega, kakor električna iskra, ki skače iz enega oblaka v družega, ali pa iz oblaka v zemljo. Kedar švigne električna iskra iz oblaka v oblak, pravimo da se bliska; kedar pa preskoči iz oblaka v zemljo, pravimo da t r e š i (vdari). Tisto pokanje in pokljanje, ki se čuje

pri majhnih iskrah, imenujemo tu, kjer švigajo strašni ognjeni plameni, grom.

Zlasti v nevihtah je posebno veliko elektrike v zraku; ali brez nje tudi takrat ni, ko je popolnoma jasno; zakaj elektrika se razvija povsod, kjer rastline rastejo, kjer ogenj gori, kjer ljudje in živali dišejo. Tudi je verjetno, da se gorkota velikrat, posebno kedar se toča nareja, v elektriko spreminja, in samo hlapenje vode je že eden glavnih vzrokov zračne elektrike.

Čudno pa se vam znabiti zdi, zakaj da se grom časi toliko poznej čuje, kakor pa se blisk posveti. Če takrat zagermi, ko strela iz oblaka švigne, imelo bi se tudi takrat slišati, ko se blisk pokaže. To pa pride od tod, ker je glas veliko bolj počasen, ko pa svetloba. Če je že kdo izmed vas videl od daleč iz kanonov streljati, ta je zapazil, da se precj prej posveti, preden počí. Res je, da tudi luč potrebuje nekaj časa, da pride iz enega kraja do drugega, ali to se zgodi tako hitro, da si tako kratkega časa, kakor ga potrebuje svetloba, da pride od oblakov do nas, še celo misliti ne moremo. Nisi v stanu tako hitro z očmi treniti, kakor hitro svetloba to pot preide, kajti ona preide v eni sekundi, t. j. v času, kolikor ga mi potrebujemo, da naredimo tri korake, ako hitro gremo, štir in dvajset tisuč milj. Glas pa pride v eni sekundi samo tisuč in štirideset čevljev ali 175 sežnjev daleč. Zató ni čuda, da blisk pred vidimo, preden grom čujemo, če prav gori ravno takrat zagermi, kedar iskra iz oblaka švigne. Iz tega vidite, da nam je lahko izračuniti, kako daleč je oblak od nas, iz kterega gre blisk in grom. Ako med bliskom in gromom preteče 5 sekund, tedaj je oblak od nas petkrat 175 sežnjev, to je 875 sežnjev oddaljen.

Iz tega, kar sem vam do zdaj povedal, pa tudi lahko sprevidite, da se vam groma ni treba čisto nič

bati, ker takrat, ko pride grom do vas, je strela že zdavnej vdarila, kamor je bila namenjena in nevarnost je minila. Grom vam ne more čisto nič škodovati; škodovati more le električna iskra, kedar švigne na zemljo; ali takrat, ko pride grom do vaših ušes, je že strela naredila, kar je mislila.

Veste pa zdaj tudi, kako prazna je vera tistih ljudi, ki terdijo, da s strelo pada neki kamen na zemljo, ali pa da je tisti kamen strela.

Naletel sem na kmeta, ki mi je kazal kamen, navaden kremen, in mi pripovedoval, da je strelni kamen in on še dobro vé, kedaj da je padel na zemljo. Pravijo tudi, da je hiša, v kateri imajo ta kamen shranjen, varna pred strelo.

Slišal sem že tudi na svoje uho nevedneže s prepričevavno besedo terditi, da letite vselej dve streli: ognjena in vodena. Če leti ognjena naprej, tedaj je vse dobro, če tudi vžge, saj vodena vse spet pogasi, če pa gre vodena naprej, zažge ognjena za njo in ni ga pomočka več. Ljubi moji! tudi ta je prazna. Vsaka strela je velika električna iskra, naj že zažge ali ne. Res je pa, da prav močna in prav huda strela navadno ne vžge, zato ker sila prenaglo švigne čez vsako stvar, tako tudi smodnika ne vžge, sicer pa zažge vsaka strela, ako vdari v suhe stvari p. v suho drevo, v slamo i. t. d.

Naleteti pa znate, dragi moji, tudi na tacega, ki vam bo priporočal, da tje, kamor strela vdari, ni treba iti gasit, ker vsaka pomoč je zastonj; komur strela zažge, tega Bog očitno kaznuje. Terdil vam bode vse to iz lastne skušnje, da je tam pa tam sam vidil in skusil.

Predragi! to so babje pripovedi, to so vraže, nevednemu ljudstvu silo škodljive; vraže pa moramo po moči zatirati in odpravljati, odpraviti pa se dajo le s pametnim podukom; zato si zapomnite to, kar vam pravim, in podučujte ob priložnostih tudi druge.

Res je, da se pri tacem ognji, ki ga strela vžge, navadno manj otme, kakor pri kakem drugem; to pa le zató, ker strela na več krajih zažge, torej na več krajih na enkrat jame goreti, zraven pa še večidel veter silno puha in razširja ogenj; nekaj pa tudi to pripomore, ker so ljudjé vsi zmešani še veliko bolj, kakor pa sicer pri ognji. Nikarte torej misliti, da tacemu, kteremu v poslopje strela vdari, ni pomagati, saj Bog tako hoče; Bog ni kakor človek, ki se meščuje nad tistim, ki ga razžali. Bog kaznuje hudobneža na tem svetu že dovelj s hudo vestjó, sicer pa vsakega čaka popolnoma plačilo na unem svetu. In vendar take vraže niso redke; jaz sam vem za neumneža, ki je prepovedal vsako pomoč, ko mu je v pod treščilo; celó vozov, ki so bili na strani pod streho, ni pustil izvleči, rajši je roke križem deržé gledal, kako mu je ves pod do tal pogorel, kajti rekel je, da bi bila vsaka pomoč zoper božjo voljo, da se je že moral kaj hudo pregrešiti, da ga Bog tako kaznuje. Če bi torej htel kaj rešiti, bi mu gotovo poznej tako ali tako šlo pod zlo.

Vedite torej, ko strela vdari v kako poslopje, da nimate križem rok deržati, ampak hitro priskočite svojemu sosedu v pomoč, zakaj on znabiti ni kar nič kriv, da ga je zadela nesreča. Kedar strela na zemljo leti, poišče si dobrih vodnikov, ker zrak ne vodi elektrike, posebno če je suh; zató iskra komaj čaka, da pride do kacega stolpa, do kacega drevesa ali pa do železa in po teh še le se spustí v zemljo. Zato ste že slišali ali pa tudi sami videli, da strela, ki vdari v stolp ali v hišo, ne gre naravnost v zemljo, ampak da išče dobrih vodnikov, zlasti pa železa in drugih kovin.

Za kovinami ali rudami pa so človeška in živalska trupla najboljši vodniki in pa voda.

Ker smo tega prepričani, vemo tudi, kako se

moramo pri treskanji obnašati. Ako si doma v sobi, ne naslanjaj se na steno, ker po steni strela rada v zemljo zderči; varuj se, da ne prideš dobrim vodnikom preblizo, zato se ogiblji orodja, z železom ali jeklom kovanega, ogiblji se železnih peči, in ne stoj pri oknu. Najbolj varno je, da stoji človek sredi prostorne sobe, v kateri pa ne sme veliko ljudi biti. Kjer je veliko ljudi, tam je tudi veliko soparjev, ti soparji pa so vodeni, torej dobri vodniki.

Ako jih pa mora biti več skupaj v eni sobi, tedaj saj oken ne odpirajte, ker skozi odprto okno bi puhtela soparica na kviško in lahko strela v izbo privabila. Posebno nevarno je biti blizo dimnika; ker više sega kakor druga streha, bode strela, če že ravno v hišo vdari, naj prej va-nj vdarila; še večja je ta nevarnost, če v peči gori in se skozi dimnik dim vzdiguje. Dim je dober vodnik in ker se visoko vzdiguje, prav lahko privabi strela.

Ako vas dobí nevihta na polji ali pa na poti, nikar se ne skrivajte pod drevesa, ogibajte se močvirnih krajev, studencev in vode sploh, tudi ne hodite k žitnim ali pa senenim kopicam. Bolje je moker biti do kože, kakor pa naglo umreti. Hitro nikar ne hodite, ker se lahko spotite; če se pa potite, puhté soparji iz vas, ti pa kaj dobro vodijo elektriko.

Tudi ni varno blizo živine biti, ravno zavolj soparjev. Kolikošno moč imajo soparji do strele, vidi se iz tega, kar se je že večkrat pripetilo, da je konje, ki so bili od vožnje spoteni, strela ubila, kočijažu pa, ki vendar više sedi, se ni nič zgodilo. Ako ste na konji, stopite doli in privežite ga nekoliko stopinj od sebe preč; ako se vozite, pa je najbolje, da postojite toliko časa, dokler nevihta ne poneha.

Še zdaj je po nekterih krajih navada, da o hudi uri zvoné, da-si ravno gosposka to prepoveduje.

To ne veljá. V zvonike posebno radi treši, zato ker so tako visoki, pa tudi zato, ker imajo na sebi veliko dobrih vodnikov, železa, jekla, svinca, kufra i. t. d. Kako lahko se primeri, da strela vdari v zvonik, ali pa tudi v zvon in gre po vervi do tistega, ki zvoni, in ga poškodeuje ali pa celo ubije. Žalostne skušnje svaré.

Zakaj pa bi se tudi zvonilo, ker nobeden ne more dokazati, da bi se z zvonjenjem dalo hudo vreme odverniti in oblaki razgnati; da se pa nevarnost bliža, da je huda ura blizo, na to pač ni treba nobenega opominjati, to vsak sam čuti, to vsak sam vidi. Vsak torej tudi sam vé, kdaj je treba moliti in ne potrebuje zvonjenja za to. Če se tega deržite, kar sem vam zdaj povedal, se vam bliska ni treba preveč bati. Spolnujte to; zakaj to svetuje skušnja. Tisti, ki so bili s strelo zadeti, ali od teh svetov nič vedeli niso, ali pa so je svojevoljno zanemarili.

Ako pa boste kdaj videli človeka, od strele vdarjenega, nikarte jokati in tugovati; ampak lotite se dela in poskusite, ali bi se ne dalo znabiti njegovo življenje še rešiti. Jaz vas sicer v tem ne morem na tanko podučiti, poslati morate berž po zdravnika, on bo najbolje svetoval, zapomnite si pa vendar to-le: Od strele zadetega nesite hitro ven, na prosto, slecite ga do nagega in škropite ga, ako dež ne gre z merzlo vodo. Potem pa ga dergajte s kertačami ali pa suknenimi cunjami po udih. Ako se še zmiraj nič življenja ne pokaže, posujte ga na rahlo s perstjo po celem životu, le usta in nos mu proste pustite, ali pa ga nesite na gnojnišče. Dostikrat se je že zgodilo, da so tako s perstjó, zasuti ljudjé, ki so bili viditi že popolnoma mertvi, čez nekoliko ur spet oživeli. —

Ali pa bi se ne dala strela odverniti? Povedal sem vam, da električna iskra komaj čaka, da preskoči iz zraka v kako drugo stvar; rekel sem, da preide

najrajši v tako imenovane kovine, v železo, zlato, jeklo i. t. d. in tudi to veste, da železo, ako je na konci naostreno ali špičasto, bolje priteguje elektriko, kakor pa če je tumpasto ali zaokroženo.

Kdor hoče tedaj svojo hišo strele obvarovati, naj jo z železom prestreže. Tako so ljudje prišli na strelovode, kakoršne pogosto vidite po gosposkih hišah. Špičasta železna palica stoji verh strehe po koncu; da ne zarujavi, zató je na verhu pozlačena. Spodej je na palico železna šina pribita, ki sega v vlažno zemljo, ali pa v vodo.

Ako strela v palico vdari, zderčí po njej in po šini v zemljo ali pa v vodo in ne stori nobene škode ne pohištvu ne ljudém. Ko se privleče nevihtni oblak nad hišo, ktera ima strelni odvod, priteguje ta k sebi po malem elektriko, ki je v oblaku in tako gre ta brez vse škode memo. Ako je pa v oblaku veliko elektrike nabrane, švigne iskra iz njega in vdari v dobrega vodnika, ki ji je najbliži, in ki jo najbolj nateguje, torej železno palico, ki mu je nalašč nastavljena in se zgubi v zemlji.

Ako je pohištvo veliko, mora biti več strelnih odvodov, ker sto čevljev na okrog že nima noben strelovod moči. — Po kmetih pa vam ni treba strelnih odvodov, ako imate blizo drevje, ki više sega, kakor hiša, ker tu bo strela vselej rajši v drevo vdarila, kakor pa v hišo.

Drevesa so namreč zavolj sokov, ki se po njih pretakajo, dobri vodniki elektrike.

V.

Domača lekarnica (apoteka.)

(Spisal F. Plahtarič.)

Star slovenski pregovor pravi: „Zdravo telo najboljše blago“, kar je gotova resnica. Kdor ni bil še nikdar bolen, ta ne vé zdravja ceniti; ali kdor je bil kedaj bolen, poznavajo dobroto zdravja in je ne more preceniti.

Srečen je tisti, kterega še nikdar ni zalezla nobena bolezen; hvali naj Boga, da je zdrav, in prosi naj ga, da mu ohrani zdravje. Samo zdravo telo skerbí lahko za svoj in svojega bližnjega blagor, za svojo in svojih potomkov srečo in blaženost, in zdrav ter krepek duh prebiva samo v zdravem telesu. Skerbi torej, da si ohraniš zdravje; če ga pa izgubiš, glej, da si ga spet pridobiš. Da si pa spet pridobimo zdravja, podaja nam narava mnogoverstnih zdravil, kterih nam je treba rabiti. Živali si jih poiščejo po naravnem nagonu, in kdo še ni nikdar videl pseta, kako skerbno išče zdravilne trave in jo zoblje, ker je bolno? Človeku je pa dal Bog um in pamet, da se sam uči poznavati zdravila in je prav rabiti.

Samo tedaj pa smemo upati zdravja, če je rabimo o pravem času in prav.

Zdravila moramo rabiti o pravem času. — Bolezen moramo zdraviti koj v začetku, dokler se še ni vkoreninila v telesu; pozneje je skoraj vselej prepozno. Neumen je izgovor: „kakor je prišlo, pa preide.“ Da, da! vsaka bolezen preide gotovo sama, ali večidel še le takrat, ko zastane tudi serce. Nemudoma naj pokliče bolnik dobrega zdravnika, in razodene naj mu bolezen na tanko. Zoper navadne, nenevarne bolezni, in če nima zdravnika pri roki, naj pa rabi domača zdravila. Ktera ženica na kmetih nima n. p. bezgovega cvetja, kamilic, melise in drugih zdravilnih rastlin? Ktera ne vé, koliko zdravilne moči imajo nekatere rastline? Dobro in potrebno je, da jih imamo zmerom doma spravljenih.

Zdravila moramo rabiti prav. — Če pokliče bolnik zdravnika, zapiše mu zdravnik potrebnih lekov ali zdravil in mu pové, kako je mora rabiti. Zvesto naj se ravná bolnik po zdravnikovem nasvetu, ker mu bodo leki samo tedaj pomagali, če jih rabi po njegovem ukazu. Če nima bolnik zdravnika, naj rabi domača zdravila. Vsaka bolezen zahteva svojih lekov. Če bi rabil zoper katero bolezen kakoršno si bodi zdravilo, tedaj bi mu zdravilo ne pomagalo, lahko pa tudi škodovalo, ali ga celó umorilo. Zdravje in smert visita o pravi rabi zdravil.

Ker zna domača zdravila malokdo prav rabiti, potrebno in dobro je pa močno, da jih znamo, povém nekoliko o koristi in rabi navadnih zdravilnih rastlin, katerih si vsaki lahko nabere in si tako napravi domačo lekarnico. Ker jih moramo pa dobro poznati in vedeti, kje se nahajajo, kedaj jih je treba nabirati in kako spravljati, da nam bodo dobra zdravila, povém nekoliko a) kako je je treba nabirati in spravljati in b) kakošne so, kje se nahajajo in kako naj se rabijo.

I.

Rastline moramo nabirati o suhem vremenu; zjutraj nikdar ne, zvečer tudi ne. Zelišča se nabirajo, ko se razcvetajo. Takim, ki imajo terdo steblo, moramo listje otergati, predno je posušimo. Posušiti je moramo, prej ko moremo; najbolje je, da je posušimo na tleh, ali na solncu ne. Pretresati jih ni treba; bolje je, da je prav redko raztresemo. — Cvetje se nabira, ko se razcveta. Če ima glavice, kakor n. p. rman, otergajo se cele glavice; sicer samo cvetni lističi. — Korenine enoletnic se izkopljejo še tisto leto v jeseni, dve-ali večletnic drugo leto s pomladi ali pa pozno jeseni. Korenine moramo dobro otresti ali obrisati, da odpade perst. Debele, dolge in sočnate korenine se razkoljejo, okrogle in čebulne pa razrežejo na kolesca, napeljejo na nit in obesijo na sapo, dokler se ne posušé. — Semenje se nabira, ko je popolnoma zrelo.

Posušeno zelišče, cvetje, korenine in semenje moramo spraviti v sklenice, pušice ali pa škatle, potem je pa dobro zavezati ali zapreti. Imeti je moramo na suhem, pa hladnem. Kar se spridi, moramo koj odbrati in zavreči, da se ne spridi tudi ostalo. Posebno dobro moramo paziti, da se ne zmešča drugo med drugim. — Vsaka leto naj se naberó, če je le mogoče, nove rastline.

II.

Najvadnije rastline za domačo lekarnico so:

1. **Bezeg, črni.** (*Sambucus nigra*; schwarzer Hollunder.) — Črni bezeg je drevo ali germ. Steblo je do 20 čevljev visoko, ima bel steržen. Listi so pernati. Cvetje je rumenkasto belo. Jagode so zunaj črne, znotraj rudeče in imajo po tri zerna. Cvete od meseca junija do julija. Koža, listje in seme je

grenko. — Nahaja se po gozdih, plotih, pri vaséh, kraj potokov. — Rabijo se jagode in cvetje. Jagode raztapljajo, pomagajo k potu, čisté želodec, če jih precej pojemo. Sirovo cvetje čisti počasi želodec; posušeno mečí, žene pot, čisti želodec. Čaj ali té iz bezgovega cvetja se rabi zoper bolečine v persih, gosto slino, nahod, prehlajenje, spuščaje.

2. Detelja, merzlična. (*Menyanthes trifoliata*; Bitterklec.) — Večletnica. Korenina je valjasta. Steblo je prav majhno, stoji k višku. Liste ima, kakor navadna detelja, trojnate. Rudečkasto-beli cveti stojé v grozdu. Čašica je peterodelna. Venčič je lijast, bel ali rudečkast, ima pet kerp. Prašnice so vijolčaste. Cvete od aprila do maja. Listje je grenko. — Nahaja se po močvirih, vlažnih travnikih, vlažnem germovji. — Posušeno in stolčeno listje se rabi zoper merzlico, hromoto, kurdej, slab želodec, težko prebavljanje, vodenico.

3. Dušica, materna. (*Thymus serpyllum*; Quendel.) — Večletnica. Majhen vejnat germič. Steblo je ležeče, največ čevelj visoko, ima na kratkih vejicah v glavicah šopaste, rudeče cvete. Listi so majhni, pakrožni, včasih kosmati, spodaj pikasti. Čašica je dveustnata, venčič je dveustnat; zgornja ustna je ploščnata, spodnja trikrat nacepljena. Cvete od junija do septembra. Diši prijetno. — Nahaja se po gričih, grivah, mejah, travnikih, kraj potov. — Rabi se zelišče, ktero krepča čutnice, žene pot. Čaj iz njega pomaga zoper bledico, kerč, vertoglavico. V vrečicah se deva na merzle otekline, ktere razplavlja.

4. Jetičnik. (*Veronica officinalis*; Ehrenpreis.) — Večletnica. Majhna rastlinica. Korenina je vlaknata, Steblo je ležeče, kosmato. Listi so podolgasti ali jajčasti, kosmati. Cveti stojé v grozdu. Čašica je četverodelna. Venčič je kolesast, četverodelen, višnjekast. Cvete od junija do julija. Zelišče je

grenko. — Nahaja se po gozdih. — Iz posušenega listja se kuha čaj zoper kašelj, naduho, nahod.

5. Kamilica, prava. (*Matricaria Chamomilla*; echte Chamille.) — Enoletnica. Korenina je koželjasta. Steblo je do čevlja visoko, ravno, golo, rudeče kakor škerlat. Listi so zeleni, kakor trava, imajo prav ozke končke. Cvetni koški so majhni, imajo v kolobarji nazaj zavihane, v krožcu pa rumene, cevaste cvete. Cvetke nimajo kodeljice. Cvetišče je votlo, kupičasto. Cvete od maja do jeseni. Cvetje diši lepo, ali je grenko. — Nahaja se po grivah, njivah, suhih travnikih, kraj potov. — Cvetje krepča, razplavlja. Čaj iz njega se rabi zoper bolezní v trebuhu, klanje ali ščipanje, kerč, napenjanje, merzlične bolezní. Stolčeno ali celó cvetje se deva v vrečicah na šene, otekline, ktere razplavlja.

6. Kiselica. (*Rumex acetosa*; Sauerampfer.) — Večletnica je koželjasta. Steblo stoji k višku, je do 3 čevljev visoko, golo. Listi so goli, zeleni, kakor trava; zgornji so podolgasti ali suličasti, spodnji peceljnatí, trivoglati, jajčasti ali podolgasti. Cveti stojé v brezlistnih, škerlatno rudečih grozdih. Sad je trivoglat orehek. Cvete od maja do julija. — Nahaja se po travnikih, mejah, pašnikih, kraj potov in potokov. — Čaj iz korenine se rabi zoper dristo, grižo, kurdej. Čaj iz zelenega zelišča gasí žejo, hladí, raztaplja in se rabi zoper gnjilo in žolčno vročico, kurdej.

7. Korenina, sladka. (*Glycyrrhiza glabra*; Süßholz.) — Večletnica. Korenika je plazeča, za perst debela, dolga, zunaj rujavkasta, znotraj rumenkasta, sladka. Steblo je 4 do 6 čevljev visoko, vejnato. Listi so pernasti, dolgi; listki so jajčasti, temno zeleni, spodaj smolnati. Cveti stojé v klasih. Čašica je dveustnata, petkrat nazobčana. Cvetka je vijolčasta, metuljasta, ima pet lističev. Strok je kratek, gol, ima po tri ali štiri zerna semena. Cvete meseca

junija. — Nahaja se po spoklinah, gozdnatih hri-
bih. — Stolčena korenika ali čaj iz nje se rabi zoper
hripo, naduho, nahod, pljučnico, suhi kašelj.

8. **Lan.** (*Linum usitatissimum*; Lein.) — Eno-
letnica. Korenina je tanko koželjasta. Steblo je do
3 čevlje visoko, stoji kviško, je golo. Listi so sivo
zeleni, sulicasti, okrogli. Cveti stojé verh stebela v
nepravem kobulu. Čašica ima pet jajčastih, golih
listkov. Venčič ima pet lističev. Prašnikov ima pet.
Cvetke so višnjeve. Cvete od maja do jeseni. Seme
je sladko, slizko, oljnato. — Sejó ga po njivah; divji
se nahaja po tratih. — Iz semena se kuha čaj zoper
hripo, terdovratni zapor, bolečine od kamna. Sku-
hano in v mleku kuhano seme meči, oljšuje bolečine,
godi in se deva na otekline, ki izvirajo iz kake
bolezni.

9. **Lučnik.** (*Verbascum Thapsus*; Himmelbrand.)
— Dveletnica. Korenina je koželjasto vejnata. Steblo
je 2 do 5 čevljev visoko, gosto kosmato. Listi so
gosto kosmati, zelenkasti, drobno narezani; spodnji
so klinasti ali podolgasti, topi, zgornji podolgasti ali
sulicasti, špičasti. Šopasti cveti stojé verh stebela v
1 do 2 čevlja dolgem grozdu. Čašica je peterodelna.
Venčiči so majhni, svetlo rumeni; rob ima pet kerp.
Cvete od julija do avgusta. — Nahaja se kraj vodâ,
pri gozdih, po peščenih in germastih tleh, po rebrih.
— Iz cvetok se kuha čaj zoper kašelj, težko sapo.

10. **Mah, bohinjki.** (*Cetraria Islandica*; Isländi-
sche Flechte.) — Steljka je do 3 palce velika ger-
masta, ploščnata, razraščena, zgoraj rujava ali zelen-
kasta, spodaj belkasta. Kerpice so žlebaste, po kraji
kocinaste. Sad je latvičast, rujav. Mah je grenek. —
Nahaja se po gorskih gozdih, po tleh in po kamenji.
— Nabirati se mora v mokrem in deževnem vremenu,
ker se v suhem prerad lomi. Čaj iz mahú redi,
krepča in se rabi zoper pljučno sušico ali jetiko,

zoper zanemarjen nahod in kašelj, in če potegne kaka bolezen na pljuča.

11. Melisa. (*Melissa officinalis*; Melisse.) — Večletnica. Korenika je valjasta, kolenčasta, nagnjena. Steblo je do 3 čevlje visoko, stoji k višku, je vejnato; spodaj golo, zgorej puhasto. Listi so mehki, nagerbančeni, jajčasti, spodnji tudi serčasti, topi, narezani in napiljeni. Cveti so šopasti. Čašica je dveustnata; zgornja ustna je trikrat nazobčana, spodnja dvakrat nacepljena. Venčič je dveustnat; spodnja ustna je trikrat nacepljena. Cvetke so majhne, bele ali rožnorudeče. Cvete od julija do avgusta. Zelišče diši, kakor limona. — Sadé jo po vertih; divja se nahaja po grivah, mejah, kamnitih in germastih tleh, pri vinogradih. — Čaj iz zelišča krepča čutnice, vstavlja kerč in se rabi zoper hromoto, hude merzlice, kerč, mertud, vertoglavico. V vrečicah se deva na otekline, ktere razplavlja.

12. Mlič. (*Taraxum officinale*; Röhrleinkraut.) — Večletnica. Korenina je valjasto koželjasta. Steblo je od 2 palca do čevlja visoko, ležeče, brezlistno, cevasto, golo. Listi so klinasti, podolgasti, špičasti ali topi, celorobi ali nazobčani. Venčiči so jajčasti. Cvetke so belkasto ali temno rumene. Cvete od marca do septembra. — Nahaja se povsod po travnikih, pašnikih, kraj potov. — Čaj iz korenine raztaplja, čisti kri in se rabi zoper zlatenico, spuščaje.

13. Ogerščica, črna. (*Brassica nigra*; schwarzer Senf.) — Enoletnica. Korenina je koželjasta. Steblo je od pol čevlja do čevlja visoko, stoji k višku, je vejnato, višnjevasto. Spodnji listi so zeleni, kakor trava, večidel goli, jajčasti ali kopjasti, nazobčani; zgornji so višnjevasti, goli, podolgasti ali čertasti, nazobčani ali celorobi, špičasti. Čašica je četvero-listna. Venčič ima štiri majhne, rumene lističe. Sad je krogličast. Cvete od junija do julija. — Nahaja se med žitom, po pustih krajih; divja se nahaja

po tratah. — Seme draži čutnice, pomaga k prebavljanju. Stolčeno se daje po žličici zoper vertoglavico, zasliženje v želodcu in čevah, zoper kurdej. Testo iz stolčenega semena in kislá se deva zoper nahod, prehlajenje, protin, tók, podgrom na meča ali podplate; zoper očesno vnetico na zatilnik ali na rame; če bolé zobjé ali če terga po ušesih, za ušesa; zoper mertud na zatilnik; če bôde, na persi. Ko se koža porudeči, naj se odvzame testo in zmije koža z mlekom ali z vodo; če je predolgo na koži, stekó mehurji.

14. Oman. (Inula Helenium; Brust-Alant.) — Večletnica. Korenika je gomoljasto vejnata, zunaj rujava, znotraj sivkasta. Steblo je 3 do 5 čevljev visoko, stoji k višku, je debelo, brazdato, mehko kosmato, zgoraj na več vej razdeljeno. Listi so jajčasti, špičasti, nazobčani, zadej kosmati. Cveti stojé v velikih glavicah; v krožcu so cevasti, petkrat nazobčani. Cvetje je rumeno. Cvete od julja do avgusta. Zelena korenina je grenka; suha diši, kakor vijolice. — Gorjanci ga sadé po vertih; divji se nahaja po gorah na pustih tleh, po rovih. — Korenika raztaplja, draži čutnice, dela vročino. Stolčena ali čaj iz nje pomaga zoper naduho, kašelj, slabi želodec.

15. Pelin. (Artemisia Absinthium; (Wermuth.) — Večletnica. Korenina je vejnata. Steblo je 2 do 5 čevljev visoko, na pol germasto, stoji k višku, je sivkasto kosmato. Listi so sivi; spodnji so tridelni. Končki so suličasti ali čertasti. Cvetne glavice so prav majhne. Cveti so v krožcu cevasti, petkrat nazobčani; kodeljic nimajo. Cvetišče je kocinasto. Cvetke so rumene, kakor žveplo. Cvete od julija do avgusta. Cela rastlina diši zoperno in je zlo grenka. — Nahaja se po kamnitih in germastih krajih, kraj potokov, vodá. — Zelišče draži čutnice, krepča želodec, raztaplja. Stolčeno suho zelišče ali čaj iz njega pomaga zoper vodenico, zlatico. Zoper merzlico se

dene malo suhega stolčnega pelina in malo sladkorja v kisló, in se popije.

16. Pirnica. (*Triticum repens*; Quecken-Graswurzel.) — Večletnica. Korenika je vejnata, plazeča. Bilke so do 2 čevlja visoke, stojé k višku, so gole. Listi so zeleni, kakor trava, čertasti, kocinasti. Klas je čertast, stoji k višku; klaski so podolgasti, goli ali kocinasti, peterocvetni. Spodnje cvetne pleve so podolgaste ali suličaste, prišpičene, tope ali pristrižene. Cvete od junija do jeseni. — Nahaja se po mejah, tratah, travnikih, kraj potov; po njivah je nadležen plevel. — Iz korenike, ki redi in raztaplja počasi, se kuha čaj zoper vnetične in žolčne bolezni, zasliženje v persih, zoper žleze.

17. Polaj. (*Mentha Pulegium*; Polei-Minze.) — Večletnica. Korenina je vlaknata. Steblo je pol čevlja do čevlja visoko, stoji k višku, je vejnato, golo. Listi so pakrožni ali podolgasti, topi ali špičasti, redko napiljeni. Venčič je vijolčast. Cvete od julija do septembra. Zelišče diši ostro; na jeziku peče od začetka, potem pa hladi. — Nahaja se po mlakužah, močvirih, vlažnih pašnikih, travnikih. — Rabi se zelišče, ktero odpira, vstavlja kerč. Iz njega se kuha čaj zoper kerčni kašelj otrók, naduho, slizave bolezni v persih.

18. Potrošnik, navadni. (*Cichorium Intybus*; Cichori.) — Večletnica. Korenina je valjasto koželjasta, mesnata, z grenkim mlečkom napolnjena. Steblo je do 3 čevlje visoko, stoji k višku, je golo ali ima majhne kocinice, ima narazen stoječe veje. Listi pri tléh so škerbinasti, na stebalu stoječi so suličasti, šobasto nazobčani. Cvetne glavice so pri verhu vej v pashah. Venčiči so višnjevasti, jezičasti. Cvete od julija do jeseni. — Nahaja se po tratah, peščenih in pustih tléh. — Rabi se listje in korenina, ktera krepča, hladi, čisti kri. Listje se jé v salati; iz

korenine se kuha čaj zoper zapor, zaterdenje jeter, zlatico, bledico.

19. Rman, navadni. (*Achillea Millefolium*; Schafgarbe.) — Večletnica. Korenika je vejnata, plazeča. Steblo je 3 palce do 2 čevlja visoko, stoji k višku ali se dviga, je volnato kosmato. Listi so v obsegu suličasti, drobno pernato delni; končki so suličasti, čertasti ali ščetinasti, celorobi ali nazobčani. Cveti stojé v koških; v krožcu so rumeni, cevasti, petkrat nazobčani, v kolobarji jezičasti, beli. Cvetke so bele; kodelic nimajo. Cvete od maja do jeseni. — Nahaja se povsodi kraj potov, po travnikih, tratih. — Rabijo se cvetke in listi, ki krepčajo, raztapljajo, vstavljajo kerč. Vroč čaj iz njih pomaga zoper dristo, klanje, kerč v želodcu, koze, ogrece, osepnice; merzel čaj zoper herkanje kervi, kervotok.

20. Roža sv. Uršule. (*Teucrium Chamaedrys*; Gamander.) — Večletnica. Korenina je véjnata. Steblo je do 8 palcev visoko, na pol germasto; ležeče ali dvigajoče se, vejnato, puhasto. Listi so podolgasti ali serčasti, topi, narezani, puhasti. Na koncu stebela je dvoje ali troje cvetov, ki stojé v grozdih. Čašica je petkrat nazobčana. Venčič je svetlo škerlatno-rudeč, enoustnat; zgornja ustna je dvakrat, spodnja petkrat nacepljena. Cvete od julija do septembra. Zelišče diši lepo in je grenko. — Nahaja se po kamnitih hribih, tratih, pri vinogradih, kraj potov. — Čaj iz zelišča čisti, raztaplja, žene pot in pomaga zoper kurdej, podgrom, terganje po udih.

21. Sirotica. (*Viola tricolor*; Dreifaltigkeitskraut.) — Enoletnica. Korenina je koželjasta. Steblo je palec do čevlja visoko, dvigajoče se, puhasto. Listi so debelo narezani; spodnji so okrogličasti ali jajčasti, topi ali prišpičeni. Prilistki so veliki, pernato nacepljeni. Čašica je peterolistna ali peterodelna. Venčič ima pet lističev; zgornja 2 sta vijolčasta,

spodnji 3 so rumeni. Cvete od konca aprila do jeseni. — Nahaja se po kamnitih in germastih krajih, mejah, njivah, vinogradih, travnikih, tratah. — Čaj iz zelišča odpira, žene pot, čisti počasi, goni na vodo in pomaga zoper spuščaje, posebno garje.

22. Slak, šmarni. (*Glechoma hederacea*; Gundelrebe.) — Večletnica. Korenina je vlaknata, plazeča. Stebla so 3 palce do čevlja visoka, gola ali debelo kosmata. Listi so ledvičasti ali serčasti, topi, debelo narezani. Cveti so šopasti. Čašica je petkrat nazobčana. Venčič je svetlo vijolčast, dveustnat; zgornja ustna je ploščata, spodnja trikrat nacepljena. Cvete od aprila do junija. — Nahaja se po hostah, mejah, plotih, tratah, kraj potokov, med germovjem. — Čaj iz zelišča krepča, meči, odpira in se rabi zoper terdovratni kašelj, bolečine od kamna.

23. Slez, navadni. (*Althaea officinalis*; Eibisch.) — Večletnica. Korenina je koželjasto vejnata; iz nje postane valjasta, debela korenika. Steblo je do 3 čevlje visoko, stoji k višku, je vejnato, mehko kosmato. Listi so sivkasto zeleni, mehki; spodnji so serčasto okrogli, peterkerpi, ostali so jajčasti, trikerpi. Cvetje je grozdu podobno. Čašica je petkrat nacepljena. Cvetke so bele ali belorudeče. Cvete od julija do avgusta. — Nahaja se po vlažnih travnikih, po vlažnem germovji. — Rabi se vsa rastlina. Čaj iz listja, cvetek in korenin pomaga zoper hripo, kamen, kašelj, prisadno vročico, težko sapo. V mleku ali v vodi kuhano listje se deva na otekline, da se pred izgnojé in predró.

24. Svedrec. (*Erythraea Centaurium*; Tausendguldenkraut.) — Dveletnica. Korenina je koželjasta. Steblo je pol čevlja do čevlja visoko, stoji k višku ali se dviga, je štirivoglato, golo. Listi so zeleni, kakor trava, celorobi, špičasti ali topi; pri tleh so rožičasti, narobe serčasti, na stebelu stoječi so jajčasto podolgsti ali suličasti. Čašica je petkrat na-

cepljena. Venčič je majhen, temno rudeč, lijast; rob je petkrat nacepljen. Cvete od julija do avgusta. Zelišče je grenko. — Nahaja se po germastih krajih, pri gozdih. — Zelišče raztaplja, krepča želodec, čisti. Stolčeno ali čaj iz njega se rabi zoper zapor, merzlico, oslABLJENO prebavljanje, bledico, zlatico.

VI.

Ponočno nebo.

Elovek! stopi ven v temno noč brez oblakov in oberni navzgor svoj pogled. Kako se razpenja nebo nad teboj tako čudno, tako sveto! Veš mar, kaj so one brezštevilne luči, ktere svetijo tukaj gori tako mirno in prečisto, kakor bi bil tam oltar ali sedež Najvišega? Ti praviš, da ne veš. Otroci pravijo, da so angelji, kateri gledajo na nas. Učeni možjé terdijo, da je vsaka zvezda velik svet za se v veliki visočini. Jaz pa pravim: Znamenja so mogočnosti božje, kateri je stvaril nas in nje. — Ako ogleduje človek čistega serca in zdrave duše leskeče zvezde, obide ga sveta groza; radost in nemir mu tesnita sercé. Kaj je vendar človek, da gleda na njega tako svet in velik Bog, kateri bo sodil kdaj ostro človeška djanja, misli in besede? Kako čisto in svetlo leskečejo zvezde: kako nečista in madežna je duša moja, in vendar čaka me sodba! Kakošna bo?

Dokler te navdajajo takošne misli, postoj še malo pod milim nebom. Misli si: nebo se nad teboj naglo odpre in ti gledaš neizrečeno lepoto božjo, gledaš v nebeški bliščavi angelje in svetnike božje; slišiš petje zveličanih, enako odmevu daljnih zvonov ali orgelj, slišiš prijetne glasove srebernih strun in večne aleluje spev: ko to ogleduješ, prevzet neskončne radosti in veselja ves navdan, odpre se pred teboj peklenški prepad in ti gledaš zaveržene v večnem ognju. Temne pošasti, obdane s kačami in gnjusno červadjo, vijó se po ognju. Divjajo, tulijo, kričé in kolnejo divje Boga v svojem obupu. — Dokler to ogleduješ nad seboj nebo in pod seboj pekel: glej, prileti k tebi angelj nebeški in prinese ti dve srečki, da srečkaš, ali se boš mar pogreznil v strašno žrelo, ali prišel med veselo družino nebeško. Povej mi, ali ne boš obledel strahú, ali se ne bo tresla roka tvoja?

Glej, dragi moj! tako se tudi resnično godi. Bog ti je dal dve srečki, da srečkaš med nebesi in peklom, za zveličanje ali pogubljenje. Ne moreš več nazaj dati srečki in reči: srečkati nočem! Ako si rojen, postati moraš ali zaveržen v peklu ali pa zveličan v nebesih. Bodi si na svetu ubog revež ali knez mogočen; imej si zdrave ude, ali tavaj hrom in kruljev od hiše do hiše, za to morebiti sam nič ne moreš; — da boš pa sedel kdaj na tronu, obdanem od zvezdne svetlobe in nebeške lepote, ali da se boš valjal po ognjenem morji peklenškega brezdna: to je položil Bog v tvoje roké; zgodilo se bode, kakor si živel malo dni, kateri so ti odločeni na zemlji. Zapomni si to in modro živi na svetu!

F. R.

VII.

Mertvaška izba.

(Resnična zgodba, poslovenjena.)

Feki pobožen služabnik Božji, pridigar iz reda sv. Dominika, popotoval je po povelji svojega predstojnika po nevarnih soteskah v Kalabriji, kjer je vse mergolelo roparjev. Nosil je s seboj veliko težko knjigo, ki je imela debele lesene stranice, okovane z medom ali mesingom, in meden zaklep. Bil je to njegov brevir, iz njega je opravljal svojo vsakdanjo molitev. Inel je Boga pred očmi, njegove zapovedi v sercu; duh mu je bil izurjen v znanostih, telo mu je bilo krepko in zdravo; takó je popotoval kakor pravi vitez brez straha in brez madeža, da je že solnce zapadlo, in temna noč presterla zemljo. Česa bi se bil pa tudi bal? Roparjev? — Žep mu je bil prazen. Smerti? Vest mu je bila čista. — Ali tudi človek s praznim žepom in čisto vestjó se utruđi, in po tmi se le ne da v ptujem kraju dalje. Takó je bil tudi naš popotnik vesel, ko je v gozdu pri cesti našel kerčmo in mogel prositi, da ga vzamejo čez noč pod streho. Ali ko

izgovori svojo prošnjo, odmaje mu kerčmar z glavó, ter mu reče, da za danes to ni nikakor mogoče, ker je družina živinskih kupcev in gonjačev zavzela vse kote in koticke v malej hiši. „Prazna je edina mertvaška izba,“ mu reče, „ali vest mi ne dopušča, da bi vas tje peljal.“ Ko naš popotnik popraša, kaj je prav za prav s to izbo, odgovori mu kerčmar takole: „Ta izba je dobila strašno imé mertvaške izbe zato, ker smo že tri popotnike našli zjutraj v postelji mrtve, in vendar se ni videl na njih ne najmanjši sled kakšine rane ali kakega udarca; tudi vrata niso bila poškodovana, in nesrečnim gostom ni bil vzet ne cemper njihovih reči; zatorej mislimo, da ne more drugo biti, nego da hudi duh morí spi-joče, kakor je to delal pri Sari, hčeri Raguelovi v stari zavezi.“

Mislim, da bi bile marsikterega junaka preplašile te besede; ali naš dominikan se ne da odgovoriti, da ne bi šel spat v nesrečno izbo. Kerčmar ga torej odpelje tje, in ga žalosten pusti samega. Zdaj si pogleda novi gostač stanovanje, in vidi, da je to prav navadna izba; en stol, ena miza, ena postelja, to je bilo vse kar je videl; o skrivnih vratih in enakih rečéh ni mogel čisto nič izslediti. Vleže se torej v postelj. Ali spomni se, da za danes še ni izmolil brevira. Proti svoji navadi in proti zapovedi sklene torej opraviti molitev v postelji, ker je bil takó truden, da se ni mogel več po koncu deržati. Ali danes je bila natora močnejša nego duh; predno je izmolil, je zaspal, brevir pa je ostal odpert na odeji. Komaj se je začelo daniti, že se priplazi kerčmar po stopnicah gori v pogubno izbo, da vidi, ali je ubogi duhoven povečal število njegovih nesrečnih gostov. Ali kakó se razveselí pošteni mož! Duhoven je ležal v postelji miren in zdrav, in v terdnem spanji, vélika knjiga pa je bila pred njim zaperta z medenim zaklepom. Od rádoti zavpije

kerčmar takó, da prebudi spijočega. Kakor vojak, kedar se prebudi, skoči k orožju, takó hitro zgrabi pobožni duhovnik brevir, pa začne kerčmarju šaljivo pripovedovati, da je imel nocoj pod streho zanikernega molivca, nevrednega vojaka Božjega, ki je, ne da bi se bil boril, orožje od sebe vergel, pa zaspal. Ali na enkrat se streseta duhovnik in kerčmar od groze; ko namreč duhovnik odpre brevir, ležal je v knjigi med šestdesetim psalmom eden onih strašnih strupenih gadov, ki se nahajajo po Laškem, in ki umoré v kratkem času človeka, če ga le enkrat pičijo. Zapisano pa je v onem psalmu: „Stopal boš čez kače in zmaje, teptal boš leve in pozoje; rešil ga bom, ker je upal na me, varoval ga bom, ker pozna moje imé.“

Kaj se vse more skleniti in učiti iz resnične te dogodbe, to prepuščamo pametnemu bravcu in prašamo le to: Ali je bila slepa sreča, ali je Bog takó hotel, da se je pobožni mnihi ponevedoma gani, pa da se je takó zaloputnila težka knjiga, in zmečkala strašnega gada? Toliko je gotovo, vestno opravljena večerna molitev, in včasih, kedar ni drugače mogoče, sam dober namen blagoslovi spanje, ter varuje pred nočnimi nevarnostmi; proti nočnim nevarnostim pa smo potrebni pomoči, ker resnica je, kar pravi stari pregovor: Noč ima svojo moč.

VIII.

Šopek duhovnih pesem.

I. Božičnica.

1. Otožnost, žalost krila svet
Predolgih je štir tavezent let;
Bil greh je raj zaklenil,
Veselje v stok spremenil.
O vsmili, vsmili se, Gospod!
Zdihval je izraelski rod.
2. Zdaj rimski cesar zapové,
Šklicati skup podložnike;
Število njih poznati,
Vse ukaže popisati;
Na staršev dom se vsak poda,
K zibelki roda svojega! —
3. Tud Betlehemsko mestice,
Sprejema svoje žlahtnike,
Se marsikdo raduje,
Ko svojce obiskuje;
Le dvema hudo se godi,
Od sebe slednji ju podi. —

4. Nemili izraelski rod!
 Kaj storil tebi je Gospod,
 Da suješ ga od sebe,
 Ki bo osrečil tebe?
 Že zdaj sprejeti nočeš ga
 Zveličarja, Mesijasa.
5. Saj Jožef in Marija sta
 Od daleč k tebi sem prišla,
 Da bil bi ti zdaj rešen,
 In v brezdno satan trešen.
 Al ti več svojih ne spoznaš,
 Le hlev njim za počitek daš.
6. Stermite, zemlja in stvari!
 Nad čudom božje milosti:
 Marija je rodila,
 Nam Jezusa povila!
 Raduje se nebo in svet,
 Ker rod človeški je otet.
7. Že angelji veseli pojó,
 Pastirje tje v hlev vabijo:
 Naj tam bi zdaj slavili,
 Zveličarja molili.
 Pastirji zdajci to storé,
 Veseli k Njemu tje hité. —
8. Tud mi hitimo k jaslicam,
 Padimo na kolena tam,
 Pred Dete sladko-milo,
 Ki nas bo odrešilo.
 Prosimo: Mili Jezus! daj
 Nam priti enkrat k tebi v raj!
- Jož. Levičnik.

2. Velikonočna *).

1. Aleluja! pojmo
 V največi radosti,
 Premagavcu pekla
 In greha slabosti!
 Ker Jezus od smerti
 Častitljiv je vstal,
 Katero je za te
 O grešnik prestal.
 Aleluja!
2. Aleluja! vrata
 Nebes so odperta,
 Ki bila po grehu
 Nam revnim zaperta;
 Naj Jezusu hvalo
 In slavo dajó,
 Vsi angelji božji,
 Zemlja in nebo! Aleluja!
3. Aleluja! roža
 Marija Devica,
 Prepevaj veselo
 Nebeška kraljica!
 Tvoj Sin ljubeznivi
 Več v grobu ne spi,
 Glej, vstal je od smerti
 In zopet živi! Aleluja!
4. Aleluja! pojte
 Učenci veseli!
 Ker boste pri sebi
 Spet Jezusa imeli;
 Še ti Magdalena
 Nikar se ne boj!
 Aleluja!
5. Aleluja! bratje
 Na vek prepevajmo,
 Čast, hvalo in slavo
 Jezusu dajajmo,
 Ki z lastno kervjó
 Je odrešil ljudi
 O sveti nedelji
 Velike noči. Aleluja!
6. Al kakor je hotel
 Pa Jezus umreti,
 Mi moramo tudi
 V pokopu strohneti; —
 Aleluja! Jezus
 Obudil bo nas,
 Aleluja! peti
 V nebesih na glas!
 Aleluja!
- Kedar ljudjé k darovanju ali k
 darilu za uboge gredo ali tudi
 na velikonočni pondelek, se
 pristavi:
7. O Veliki noči
 Se vse veseluje,
 Po stari navadi
 Pisanke daruje;
 Tud' jaz vam pisanke
 Ljubezni podam,
 Z kervjó odrešenja
 Pobarvane imam.
 Aleluja!

*) Po napevu: Popoštvanje bratje — Je naše življenje.

8. Vsem mašnikom hočem
Za pisanko dati:
Jezusa, Marijo
V spomin darovati;
Da vsmiljeni Jezus
Vas vodi zvestó,
Devica Marija
Pa Mati vam bo. Aleluja!
9. Za pisanko vošim
Svet križ gospodarjem,
Da Jezus vas brani
Pred vsakim viharjem;
Vsim materam zlatim
Dam svetih pet ran,
In Jezus polajšal
Bo težki vaš stan. Al!
10. Jezusa Teló vam
Mladenčem je dano,
Ki bilo na križu
Za vas prižebljano;
Devicam darujem
Jezusovo kri,
Ž njo Jezus odkupil
Je grešne ljudi. Aleluja!
11. In ternjevo krono
Sirote vzemite,
Za Jezusom križe
V nebesa nosite;
Bogatim bom revne
Na rame zadel,
Da tudi vas Jezus
V nebesa bo vzal. Al!
Jožef Virk.

3. Pridite, častimo Gospoda!

- Pokleknimo!
Počastimo!
Sveto Jezusa Telo; —
Pesem hvale
In zahvale
Naj razlega se v nebo:
Sveti, trikrat svet Gospod,
Bodi česčen Ti povsod!
- Vsi svetniki
V rajski diki,
Z nami slavo naj pojó!
Kerubini,
Serafini
Večno čast naj mu dajó:
Sveti, trikrat svet Gospod,
Bodi česčen Ti povsod!
- Solnce milo,
Zvezd število,
Njemu v čast naj le bliščé!
Naj migljajo,
Naj igrajo,
Lesketaje ga slavé:
Sveti, trikrat svet Gospod,
Bodi česčen Ti povsod!
- Vse življenje,
Vse stvarjenje,
V Njega čast naj združi se!
Vekov časi,
Večni glasi,
Naj slavijo večno te!
Sveti, trikrat svet Gospod,
Bodi česčen Ti povsod!
Jož. Levičnik.

IX.

Drobtinice.

1. Kdo je najsrečnejši človek?

Zivel je nekdam sila sila bogat kralj, kateri se je ravno za tega voljo tudi najsrečnejšega štel na vsem svetu. Ali želel je, da bi ga tudi drugi častili in slavili za najsrečnejšega; zato pošlje k neki sloveči prorokinji, pokloni jej bogatih darov in jo dá prašati, kdo je li najsrečnejši med ljudmi. Čaka in čaka in za terdno upa, da bo imenovala njegovo imé; ali kako se začudi, ko čuje: „Agel je najsrečnejši človek.“

„Kdo? Agel?“ čudi se kralj, „kdo pa je Agel; kje neki kraljuje? Še nikdar nisem kaj o njem slišal!“

„Saj tudi nikdar ne bodeš“ odgovori prorokinja.

On: „Bogatejši menda ni kakor jaz — skoraj ni mogoče?“

Ona: „Ni bogatejši ne.“

On: „Je-li mogočen in slavit vojvoda?“

Ona: „Tudi to ni.“

On: „Kdo za ves svet pa je?“

Prorokinja odgovori: „Agel ni kralj, ni bogatin in tudi slavit vojvoda ni, in vendar je vse to ob enem. On je kralj v svoji hiši; prav po očetovski vlada in čuje nad svojimi. On je sicer reven, vendar hrani blaga, ki mu ga nihče ukrasti ali odnesti ne more: pokoj v duši, zadovoljnost, pa čisto, nepokvarjeno serce ter premaguje svoje nasprotnike in sovražnike vedno z velikodušnostjo in z dobrotami. Vedi tedaj: presrečni Agel je — ubogi kmetovavec, ki mirno obdeluje posestvo svojih očetov, pa srečno živi v domači hiši — med svojo predrago družinico!“ Z,

2. Verla dekla.

V zgornih deželah je živel premožen mlinar. Nekega večera zasliši svojega psa, ki je bil navadno priklenjen v dvoru, rožljati po veži sem ter tje s svojo železno verigo. Gospodar ukaže dekli, naj gre in psa zopet priklene. Komaj pa je ubogljiva služabnica stopila skoz duri, že jo pes napade ter jo začne hudo klati. Na njeno milo vpitje hitijo jej mlinar in otroci urno na pomoč; al verla dekla v tem hipu spozna, pri čem da je. Urno zaluši duri, skoz katere so jej šli mlinarjevi pomagat in zavpije: Ne hodite ven! pes je stekel; mene je že oklal, pa vendar ga bom sama priklenila. Vlekla je pogumna junakinja zdaj psa v dvor in ga ni hotla spustiti, akoravno je bila med tem še nekterikrat od njega ugriznjena. Ko ga poslednič srečno priklene, pridejo hlapci ter ga pobijejo; ona pa, zadovoljna da se ni kateremu izmed ostalih domačih kaj žalega zgodilo, šla je mirnega serca v svojo čumnato in pričela se pripravljati k smerti. O malih dneh bila je merlič.

J. Levičnik.

Kazalo.

	Stran.
I. Hčerina ljubezen	3
II. Slepec	19
III. Mehovo	34
IV. Grom in strela	47
V. Domača lekarnica	59
VI. Ponočno nebo	70
VII. Mertvaška izba	72
VIII. Šopek duhovnih pesem	75
IX. Drobtinice	79

